

LUCE AFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 23 (214) Sâmbătă 4 Iunie 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

cerul nu va cădea niciodată

Sinenim cu viitorul, copilul ocupă în preocupările omului modern (cu și fără copii) un loc care depășește ceea ce aș numi sfera afectivă, unde, incontestabil, el este obiectul celei mai statornice dragoste, griji, gingășii. Din ce în ce mai viguros și mai îndrăgănit, copilul, viața sa, destinul său au pătruns în zonele meditației lucide, imprimând celui mai contemporan dintre cuvinte — răspundere — sensuri fără de care acesta s-ar fi definit incomplet. Ne este greu să ne imaginăm astăzi o singură acțiune menită să contribuie la victoria rațiunii și civilizației umane, de la refuzul finărilor John de a se juca cu focul în Vietnam pînă la o conferință internațională dedicată salvagărdării păcii, acțiune care, prin caracterul ei de răspundere militantă față de viitor, să nu găsească numărătoare purtate de contact cu copilul, cu soarta sa.

Este, desigur, principalul motiv pentru care, anual, în prima zi de iunie, farțele progresului au trecut în calendare, cu roșul zmeorilor și al merelor trase prin zahăr, o sărbătoare invitând omenirea la meditații cu privire la cel ce deține cheia capabilă să deschidă orice inimă, dar, totodată, fără să vrea, deține și soluția în stare să ne albească prematur simptomele.

Cu un zîmbet șiret (asupra căruia îmi permit să revin) aș putea afirma adevărul că noi, românii, deși întîmpinăm cu toată generozitatea această sărbătoare, marcîndu-i prezența nu numai prin tone de ciocolată și incalculabile stoluri de baloane, ci, în primul rînd, prin transformarea ei într-un prilej solemn, de bilanț al iubirii și răspunderii noastre față de copii, n-o săcăm decât un act în plus la mesajul dosor al copilăriei pe care îl înfățișăm zilnic în fața instanțelor viitorului. Sărbătoarea copilului, nu-i ținuta pară cînd a spus, are loc la noi în fiecare zi, pentru că, fără exagerare, viața copiilor noștri este o continuă sărbătoare. Este un adevăr care ne onorează, ne umple inimile de o firească mîndrie patriotică, este un adevăr care n-a rămas fără ecou dîncolo de hotarele noastre. Statisticile mondiale inscriu România socialistă printre primele țări din lume ajunse la un procentaj minim al mortalității infantile, printre puținele țări atîngînd un stadiu alî de ridicat al învățămîntului, printre, de asemenea, puținele state care acordă deosebit de substanțiale alocații bugetare pentru sănătatea, ocrotirea și dezvoltarea multilaterală a copilului. Civilizația noastră socialistă a creat nu numai condiții excepționale, materiale și morale dezvoltării copilului, ci a impus sentimentul de maximă răspundere față de soarta sa ca unul dintre acele atribute fără care nu poate fi conceput portretul etic, cetățenesc al unui om trăind astăzi la noi. Viața ne investeste pe toți cu calitatea de educatori și cei mai mulți dintre noi am învățat această meserie temeinic. O facem cu dragoste, cu pasiune, cu tact și — îmi țin promisiunea de a reveni la un cuvînt — cu șiretenie.

Îmi plac teribil oamenii care știu să fie șireți cu copiii. Cei ce au învățat șiretenia de la bunicul care, în ziua pensiei, aduce nepoților, tînușii la spate, punga cu bomboane. Îmi plac, în acest sens, scriitorii pentru copii. Ei, mai exact: unii dintre ei, au sesizat printre primii că fără șiretenie nu iese mare lucru. Avea dreptate Gaidar cînd spunea: „Lasă, cîndva, mai lîrziu, o să se gîndească oamenii: au trăit odată unii care din șiretenie se intitulau scriitori pentru copii, dar de fapt ei pregăteau o puternică armată de comuniști.” Cu dragoste, cu pasiune, cu tact și cu acea grijă care îți permite să contribui la pregătirea unei puternice armate de comuniști încă de la vîrsta cînd această viitoare armată învață că „O” seamănă cu o prună, iar 1+1, la Focșani sau pe insula Galapagos fac în permanență 2 — avem certitudinea că facem o treabă bună. Răspunderea, departe de a ne apăsa — ne înalță.

Și totuși preocuparea pentru cei mici mai pare unora un poștopost de ieșire din meditațiile lor de oameni mari, o puză și tardivă înlocuire la o lume cu dimensiuni pînă la clanța ușii și, în consecință, o neserioasă costumare în pantaloni scurți și bluză marină. Sînt gata să vă conving de contrariu — ah, pedanteria scriitorului pentru copii! — reamintindu-vă o scenă de familie. Tatăl, în curte, alergînd în galop și purtînd pe umeri iscusitul jockey — o fetiță. Pînă aici nimic neobișnuit, mai ales dacã ne gîndim că, pînă a ieși în curte, tatăl nu se ridicase de la masa de lucru de aproape douăzeci de ore, că sîrșise în acest timp de scris capitoul 9 despre „Rotația de ansamblu a capitalului avansat” și că, deși nu e nevoie să mai spun, tatăl se numea Karl Marx... Și o altă scenă cîreia i-am fost martor acum vreo trei, patru ani. În fața unei școli din Florența, un bărbat a cumpărat tot cealalt cu florițele al vînzătorii lucrului, oferind apoi cîte un pumn copiilor care ieșeau pe stradă. Din fiecare pumn însă, bărbatul își aprea și lui cîte un singur bob înflorit de porumb, cu care făcea scamatorii, aruncîndu-l în aer și încercînd să-l prindă în gură, stîrnind risul copiilor și rîzînd el însuși cu o poftă uriașă. O dată cu ultimul bob, se uită la cer și îi rugă pe copii cu toată seriozitatea să nu-și facă nici un fel de griji, să lase cerul în seama sa, că va avea el griji să nu cadă niciodată și, pe cît îi va sta în puțînă, va face să nu-și schimbe culoarea, să rămînă veșnic albastru. Bărbatul se numea G. Călinescu...

Oricît de multiple ar fi preocupările noastre pentru copii, ei nu ne fură nimic, ne dăruiesc totul. Rămînem noi, aceiași, dar mai buni, mai sensibili, mai frumoși — și învățînd să confundăm copilul cu neînțelegerea de viitor — mai lucizi, mai hotărîți în a nu lua pe răspunderea noastră peza cerului albastru.

OCTAV PANCU-IAȘI

ANGELA

BALOGH

(6 ani)

Pisici

(tuș)

Numărul acesta este ilustrat în întregime de copii. Lucrările fac parte din expoziția deschisă în pavilionul C. din Parcul Herăstrău.

TIBERIU UTAN

mersul statornic și necesar al ceasornicului

Doar intreruperile i le simt, nu mersul, și mă grăbesc ceasornicul să-l întorc, să-i potrivească arătătoarele, neauzîndu-l să-l aud, statornic, necesar ca o credință.

Acele intreruperi îmi amintesc de alte lucruri, de-o pildă, — mersul inimii. O, cit gîndesc la bolovanul sfînt pe care-l port în piept și îl arunc din cînd în cînd în sus

ștîind că se va prăbuși din nou în mine. Ca un ceasornic, spun, și mersul inimii odată și odată conținește. Atunci, prieteni, rogu-vă, să-i răsuțici încă o dată arcul.

GABRIELA MELINESCU

drepturi

Înfeptul o-vietate din-timplă-naște, să ne bucurăm în fiecare zi că trăiești. Obiecte și ființe voi, ale tuturor! Fiecărui i se va da cît gîndește. Pomului după felul său, i se cuvin fructele, Sunetului dansurile toate, Copilul numai femeii care-l naște, pietrelor piatra

închisă într-o veșnică maternitate. Cui a gîndit un cuvînt i se va da dreptul definitiv să intre-n el ca în forma desăvîrșită a sabiei cel mai curat oțel. Bărbatului verbele pe care le-a-gîndit, mișcarea solemnă a luptei din care se naște orice vestit bărbat așa cum steagului i se cuvine aerul țării în care liber s-a-desfășurat.

zbor

Spațiul se curbează încet-ca-schiurile. Fac în aer piscuri goimi de vînzătoare. Țara ține un văzduh deasupra ei — cum are aer de rezonanță o vioară. Sunetul rămîne peste țară, ca o vietate. Păsări treceau în sunete treptat. Norii mișcători și astrele sînt sunetele care-au înghețat. Auzuri se mișcă sub aer într-o culoare fragedă a zării. Zburăm subțîindu-ne departe, intrăm în sunetele-curate ale țării.

al. cazaban

În 1913 a apărut în editura „Flacăra” un album cu „cîncizeci de figuri contemporane” al cărui text, pe cît de spirituos, pe atît de condensat, era scris de ziaristul și autorul dramatic, fost actor, Petre Lucușteanu.

Portretele caricaturii le desenase, în plină vigoare, cu o mare putere de expresie și sinteză, pictorul Iser. Sacotesc că aceste figuri stau în fruntea producției artistice a lui Iser și ar trebui republicate, ca un model al genului. Ce departe sîntem de cele o sută de figuri bucureștene, ale bătrînelui Iliade, răspîndite acum vreo optzeci de ani, pe un carton și cari, după moda vremii, însemnau „caricatură”, un cap enorm pe un corp minuscul!

Căpîtuț de acum cîncizeci și trei de ani cuprîndea, după membrii familiei regale, creațiile fără platitudine de către Lucușteanu și Iser, și alături de cîteva proeminente personalități politice, printre cari V. Gh. Morțun, primul editor al lui Mihail Eminescu, o seamă de figuri din lumea noastră literară și artistică: scriitorii Ioan Slavici, I. L. Caragiale, Al. Macedonski, Barbu Delavrancea, Al. Vlașuț, George Coșbuc, Al. Xenopol, N. Iorga, Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu, Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, I. Al. Brătescu-Voinști, Al. Davila, Ion Garun, St. O. Iosif, D. Anghel, Cîcînciu Pavelescu, Ion Minulescu și alții, actorii C. I. Năsturel, Artistică Demetriu, N. Sorocanu, V. Maximilian, Lucia Sturdza Bularescu, muzicianii D. Dinicu, D. Kiriac, Popovici-Bayreuth, Alfons Castaldi, pictorul I. Al. Steirade etc.

Printre acești „și alții” îl vom număra pe Al. Cazaban și pe mine însuși, cel mai tînr dintre ei, în frac cu joben, creionat în culisele Teatrului Național, pe vremea „Cocoșului negru” între un drac și un pompier.

Al. Cazaban și cu mine eram, pînă la stingerea de cîrind a vechiului și scumpului meu prieten, cei din urmă supraviețuitori ai ilustratei falange mai sus citată.

Pe Al. Cazaban l-am cunoscut mai acum saizeci de ani, la cafeneaua „Imperial” din Calea Victoriei și în cercul „Vieții literare și artistice” a lui Ilarie Chendi. Eram un admirator al său. Ți citisem romanul „Deștept băiat” și povestirile din cadrul naturii, povestiri pe cari acest vînzător pasionat le scria cu o artă solbărită, cu o expresie caustică și ale nu se încadrău în literatura sămăntoristă a unei părți din opera lui Mihail Sadoveanu, Emil Gîrlău sau C. Sandu Aldea. Cazaban avea un stil al său propriu, simplu, fără prea multe imagini și adjective. Era evocator prin simplitate, pitoresc, prin potrivita orînduire a compoziției, mucalit, incisiv și totuși plin de o poezie autentică, despovertată de literatură, nudă, la un pas de reportaj, ceea ce-i dădea o forță și o valoare personală.

A trăit 94 de ani. Era muribund de cînd l-am cunoscut. Acum vreo cîncizeci de ani, m-am dus să-l văd la Comana, unde se retrăsese să închidă ochii.

Îam fost martor la cununia petrecută acum mai bine de o jumătate de veac. La murit soția, apoi fiica, măritată cu scriitorul M. Samarineanu, răposat și el de bună vreme. Îl înfîlteam deseori în ultimii ani. L-am înfîlțit mereu, de saizeci de ani încoace, îl pomeneam mereu în amintirile mele și-i părea bine că nu era uitat. Era săntos, plin de vervă, plin de viață, cu toate bineșugurile de cari se plîngea.

Nu o dată mi-am exprimat regretul că acest quasi-centenar, care cunoscuse atîta lume, nu și-a scris amintirile. Colaborase cu I. L. Caragiale la „Moftul român”, cu Toni Bacalbașa la „Moș Teacă” și la revistele lui George Ranetti și la numeroasele cotidiene.

Copil fiind, la văzuț pe Mihail Eminescu la teatrul „Capou” din Iași. Marele poet își trăia ultimii ani.

Era sărăcăcios îmbrăcat, purta un pardesiu lung fără nasturi. O descriere mai amănunțită a acestei întîlniri ar fi fost un document prețios.

Cazaban evoca și motivele absurde pe cari le înșira controlorul teatrului, atunci cînd un spectator îl informase că omul pe care-l evocau din teatru era „domnul Eminescu”.

Un boom literar dintre cei mai autentici a fost regretatul nostru coleg, despre care, în albumul cu cîncizeci de figuri contemporane, Lucușteanu scria că nu știe dacã autorul lui „Deștept băiat” era un om rău de gură, cum li se părea unora, sau că este un spiritual pasionat, pe care gluma îl ispitește alît de mult înalt, pentru o vorbă de spirit, nu poate să crute nici chiar reputațiile bine statornicite ale prietenilor săi.

Eu am avut norocul să scap de săgețile lui Cazaban, care mi-a arlat tatădona o statornică și afectuoasă prietenie. Ne legam prea multe amintiri. Ne lega pomenirea altor ființe dragi, care ne-au părăsit, una alte una. Împreună cu Alexandru Cazaban, eram ultimii supraviețuitori ai celor „cîncizeci de contemporani”, printre care figurau și martorii debuturilor noastre în literatură, scriitorii astăzi clasici, pe cari îi admirăm și-i venerăm.

Neuitate sînt scriile cînd ne strîngeam în jurul lui Ilarie Chendi, bunul nostru prieten de la „Vieta literară și artistică”. Nu numai eu — un adolescent — dar și Alexandru Cazaban era finăr. Acum s-a dus și el, foarte bătrîn, dar sprinten și plin de umor, plin de duioșie.

Din cîncizeci, am rămas numai eu. Cazaban m-a părăsit acum și el. Mi-o lăsat o amintire caldă, frățească.

Sînt fericit că nu l-am neglijat nici în anii amurgului. Mă bucur să cred că el însuși a plecat cu încredințarea că nu l-am trădat niciodată încredințarea, marea afecție pe care i-am purtat-o saizeci de ani, din ziua depărtată cînd l-am asistat la cununie.

VICTOR EFTIMIU

Citii începînd cu acest număr folletonul

FANTOMAS
FATA
RĂPITĂ

roman polițist

de
GEORGE
CĂLINESCU

ce este poezia ?

Un interes masiv se arata azi, la noi, fata de fenomenul numit Poezie. Volumele, revistele literare si chiar ziarele politice se concureaza intre ele, ca sa satisfaca interesul cititorilor de a vedea, pe care insa ele insele in cele din urma il sporesc, neajungind astfel sa-l indetuleze.

S-a ivit deci nevoia unor alte forme publicistice, mai restrinse ca raza publicitatii, fiind orale, dar mult mai numeroase decat formele tiparite: e vorba de cenacurile aparute fie pe linga revistele timpului, fie in interiorul mai tuturor institutiilor de cultura. Oameni de toate virstele si de toate profesiunile, dupa ce culeg florile preferate din volume, reviste si ziare, se aduna periodic in aceste recitaluri saptaminale sau lunare, ca sa-si satisfaca gustul de poezie.

Ei aparțin desigur acelei seminții mitologice a mîncătorilor de lotuși, pe care Ulise, cel dintîi, i-a descoperit în rătăcirile lui maritime. Fiind așit de numeroși, sîntem îndreptății, făcînd noi înșine parte dintr-ei, să ne retragem un moment și să ne întrebăm despre virtuțile acestei flori de lotus, care a pus todeauna și pune încă în mișcare, cu promisiuni de fericire, o întreagă lume.

În definitiv, ce este Poezia? Cititorii noștri au și observat că expresia „în definitiv” e un semn de oarecare itație intelectuală. Le cerem iertare. Nevoia de a ne pune o întrebare, la care știm de mai înainte că nu vom putea răspunde, cum nimeni pe lume, de peste două mii de ani, n-a putut, e scuză noastră cea mai legitimă.

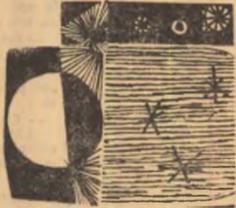
În adevăr, din vechimea greco-romană, spiritul omenesc a tot fost adus să se întrebe, fără să renunțe vreodată, ce este Poezia? ce fel de hrană este aceasta, după care alegă tineri și bătrîni, bogăți și săraci? Comparajia cu celelalte arte a tinut loc de răspuns pînă în vremile moderne.

De la Horațiu, care știa de la Plutarh, iar acesta — pare-se — de la retoricianul Săntora, s-a aflat că poezia este ca pictura, și pictura poeziei: limbajul poeziei, colorat de imagini, întărește zăgrăvile vorbite, după cum limbajul pictorilor propune spiritului omenesc poezie mută. În afară de ideea obscură de „inspirație”, arătată ca un fel de nebunie divină, idee pe care modernii vor căuta s-o reformeze, fără să izbutescă, nimic n-au mai spus anticii peste analogia poeziei-pictură.

Și părerea lor a făcut autoritate pînă lînză către sfîrșitul secolului trecut, cînd Paul Verlaine, ca un Horațiu modern, scrie o nouă Artă Poetică. După el,

poezia nu mai e ca pictura, ci ca muzică și recomandarea i se cuprinde în cunoscutul vers: De la musique avant toute chose, cu înțelesul oarecum polemic față de anticii că poetul se află în concurență cu muzicianul, nu cu pictorul.

De Alfred, Verlaine, fiind primul care, în literatura franceză, formula mai memorabil această idee, nu era singurul și nici cel dintîi, vorbind europeaneste. Un Horațiu englez, mai asemănător stilistic decît Verlaine cu poetul latin și mai discipol al acestuia, pe numele lui: Alexander Pope, scrisese cu peste o sută de ani mai înainte versurile: Music resembles poetry, in each / Are nameless graces which no methods teach („Muzica seamănă cu poezia, în fiecare/ Sînt

farmece fără nume ce nu se învață în nici un fel”. Era și natural ca, întrebîndu-se ce este poezia, modernii să se refere la analogia ei cu muzica iar anticii să se li referă la pictură: după cum se știe, versul modern s-a despărțit de liră, de harfă și cor, pe cînd versul antic se cînta alături vocal și instrumental, încît nimic mai firesc decît ca anticii și modernii să stabilească raporturi de la poezia la arte cu care nu coexistă în timpul respectiv.

Spre lămurirea fenomenului poetic, n-au lipsit nici comparațiile cu sculptura și arhitectura. Analogia cu aceste arte ale pietrei a dus poezia cînd la estetica versului lapidar, cînd la construcția poemului de proză.

Dar esența poeziei, chiar după raportarea ei la toate artele, a rămas tot chestionabilă. Și astfel ca a fost preluată de unii filozofi. Un Schopenhauer, nici el, ca să răspundă ce este poezia, nu făcea în realitate, decît ceea ce făcuseră și aveau să facă după el oamenii de litere, adică simple comparații. El a-

firmă, între altele, că poezia este ca visul: o asociere liberă de imagini. Ideea lui avea să capete prin psihanalizii moderni ca teoreticeni și prin poeții, care și-au zis „suprarealiști”, dezvoltări fantastice, monstruoase și chiar inumane. Paralelismul schopenhauerian, mai cu seamă după mecanica viselor, arătată de Sigmund Freud ca proces de sublimare simbolică, a devenit identificare suprarealistă a poeziei cu visul nocturn.

O altă analogie, mai profitabilă, găsim la același vechi filozof german, de la fenomenul poetic la fenomenul hipnotic. Starea poetică e un fel de stare hipnotică. Noua idee, peste ceea ce se spune cu privire la natura actului poetic în perspectiva creatorului, e plină de consecințe practice în perspectiva cititorului. Căci un cititor experimental, ca să-și înlesnească emoția poetică, se lasă cu totul în voia poetului, se leapădă de sine, își supune voința proprie voinței poetului, care, pe un adormit la lumea externă, îl conduce într-o lume de imagini și miracole. Și după cum nici un „mediu” sub oricîlă putere hipnotică, nu adoarme dacă nu vrea să adoarmă, adică dacă nu consimte la starea de hipnoză, tot astfel nici un om, dacă nu vrea să devină cititor de poezie, cu alte cuvinte dacă nu își dă singur îndemnul la un fel de pasivitate „mediunnică” nu va cunoaște starea poetică.

Fie ca visul, fie ca hipnoză, prin asemenea alte comparații, poezia nu își destăinuie însă natura mai mult decît prin comparațiile oamenilor de litere. Încît să revenim la ceea ce spun poeții. Uitînd pe Rimbaud care, ca și urmașii lui de azi, căuta poezia dincolo de cuvînte, în tăceri inițiale, pentru Rainer Maria Rilke, poetul este un om al tuturor științelor: el știe cum înălțea și se usucă ierba, cum se nasc și cum mor frînte, cum răsare și cum apune un astru, cum fierbe și îngheață marea, fiind în felul lui și rînd pe rînd pentru aceea un naturalist, un biolog, un astronom, un hidrolog. Cuvîntul lui intrunește toate științele într-o confluență a cunoașterii prin imagini. Imaginile și simbolurile sînt mijloacele lui de a participa și de a ne face pe noi înșine să participăm, prin reînțoarcere, la formele și pulsațiile materiei cosmice.

Nu mai sentimentul acestei cunoașteri depășește face din poezie știința științelor care, dilatănd personalitatea cititorului prin eliberarea ei de automatisme curente, îi sporște conținutul de viață. Cîm se zicea altă dată, spre deosebire de uscăciunea științelor exacte, poezia este o „gaia scientia”, adică știința vieții celei vii.

cronica literară

MATEI CĂLINESCU:

aspecte literare

Doi volume de critică — *Orientări în literatura contemporană* de Eugen Simion și *Aspecte literare* de Matei Călinescu — și opinia despre ele a bătrînosului critic al Contemporanului, N. Manolescu au deosebit în presa noastră literară o mică discuție despre critică, prologul în mai multe numere ale *Gazetei Literare*. E de sperat care ca bătrînia să cunoască un al doilea act la apariția cărții lui N. Manolescu, anunțată ca iminentă? E posibil. Întîlnirile-revanșă sînt astăzi în spiritul competițiilor de toate categoriile în ce ne privește, călă să spunem că nu pentru a afla un foc care a apucat să apăsască scîmbe aceste rînduri. Cartea lui Matei Călinescu — unul dintre ericii înzestrați ai literaturii generații — merită o discuție pentru ea însăși, o discuție de lucru așa-zicînd, fără prezența ridicărilor sau cederilor de cortină, dar nu și fără unele necesare punctări polemice, în absența cărora critica s-ar nega pe ea însăși.

Cineva, într-o cronică, a avansat această opinie în cel mai bun caz stîngheritar: „Matei Călinescu e o structură categorică, limpidă”. Și mai departe: „e plin de idei, și aceste idei îi vin probabil spontan, în convulsi nesfîrșite, desfăcute de nebuloasă lor primitivă, curate, distincte. Le comunică febril, cu o ușură nepăsare stilistică, privilegii al celor ce se simt bine acceptați de autul ideilor”. Din mai multe puncte de vedere ne vine să credem că vorbele de mai sus și-au găsit adresa. Mai întîi, entuziasmele de acest soi sînt sau ar merita să fie produse — cel puțin în critica literară — de opere și acțiuni exemplare, îndelung verificate de timp. „Acceptați de autul ideilor” — idă o calificare ce s-ar putea unui G. Călinescu sau Tudor Vianu, ai căror învățecii abia sîntem. Iar în privința felului cum dau năvală ideile („în convulsi” sau nu) — fenomenul acesta mai trebuie tinut sub observație. Altfel, putem foarte ușor greși. Ca, bunăoară, autorul cronicii din care am citat, care găsește că Matei Călinescu, desigur cartezian, își comunică ideile febril. Vom trece peste neimportantă forma contradicției de termeni, în schimb, vom pune sub semnul îndoielii fondul afirmărilor, într-o mică întemeiere, cum că Matei Călinescu ar fi un febril. Dimpotrivă, toate indiciile probează că avem de-a face cu o structură „bine temperată”, mai degrabă categorică decît categoric și pasională, în înțelesul că între valorificarea și clasificarea înclină spre cea de a doua operație. În așa măsură încît — în treacăt fie spus, — dacă un lucru dintr-o tinerețe poezii și dacă acest lucru ar depinde de noi, ne-am simți bine de tot înainte de a ne încredința cauza unui coleg de generație mai degrabă atîr de lărmăriele compartimentării și ale etichetării, decît de sondajii temerari în individual. A spus-o mai demult Pompiliu Constantinescu despre Tudor Vianu: „Spiritu abstract și interpretativ, învaluit în gravitate, d. Vianu locuiește în cel mai adăpostit apartament al criticii — generalizarea”. Situația pare a se repeta, într-o altă generație, cu Matei Călinescu: se înțelege de la sine că nu identic, ci cu deosebiri impuse de epocă, și mai ales de formula sufletească proprie. Căci, mai presus de orice, Matei Călinescu, e o natură autonomă și nu un dublet spiritual, el aduce cu sine o sensibilitate a lui, o lume de preocupări și o percepție estetică educată la școlă nu numai a unui singur discipol. Sînt asigurare deci toate condițiile unei afirmări ascendente în critica literară românească, mai ales că, spre deosebire de alții, velleții ai stilului, tristi campioni ai improvizării, linărit critică și pe față și o înzestrare naturală expresiei, care-l tergea în bună măsură de cauza culpă a potrivitorilor de cuvînte. Ceea ce nu însemnă că nu pută să stabilească chiar de pe acum câteva coordonate și dimensiuni, categorii și modalități (teuime mult înzestrate de critică) care sînt circumscriseră mai exact și înclinabile, și posibilitățile sale. Spune într-un loc Matei Călinescu, încercînd să justifice fluxul metafizic impetuș din versurile lui Adrian Păunescu: „E la fel de adevărat însă că, pe o anumită treaptă a evoluției talentului, un excess cum este acela pe care-l constatăm la Adrian Păunescu pure merită mai degrabă să fie respins încredere în viziunea poetului, fet așa cum o măturărilor prematură, o autorenunțare exagerată la un linărit poet poate genera un legitim scepticism cu privire la dezvoltarea lui ulterioară”. Sîntem de părere că ceea ce se potrivește tinerilor poezii nu se potrivește tinerilor critici, și că în domeniul acțiunii de valorificare critică maturitatea atînsă mai devreme e, orice s-ar spune, mai de dorit decît contrariul. E adevărat însă și pentru ericii că maturitatea se însoțește vînd-nevînd de manifestarea anumitor preferințe și înclinații și chiar a unei conștiințe și a unor înțelții și că o dată instalate, o seamă de trăsături ca să zicem, stăpînirea de sine, tendința domnării impresiilor, a canalizării lor spre formă și categorie, supunerea individualității la general etc., se constituie în fel de o il anevole modifiable. E ceea ce probează suficient de convingător volumul de față, în care nici o piesă nu e sub nivelul onestului (devea stîng excelentă), dar, în același timp, nici o piesă nu se abate senșibil de la un drum deja trasat (dacă nu chiar trasat!). Citeva exemple — luate din secțiunile cel mai mobil al volumului, acela al recomandărilor de tineri poezii — ne vor convinge că dacă frontal critica e cîștigat un combatant, în momentul următor l-a și pierdut, osteanul dovedindu-se un pasnic specialist-civil camuflat. Afîm astfel că „felul cum trează Nchita Stănescu vechiul stil al lui Amfion e deosebit de interesant de analizat pentru surprinderea modului specific în care funcționează imaginația sa poetică”. Același poet — și se spune — „e atîr de două mari teme: a copilăriei și a dragostei”, iar „înțelția genezei o motiv destul de frecvent în versurile” sale. Dacă Nchita Stănescu încheiează domeniul „Irisimului de cunoaștere a sentimentelor și a modului cum e modifică realitatea”, Cezar Ballaș continuă filonul „meditației etice”. Abandonînd poezia „cosmonautică” din primul volum, „poetul descoperă resursele unui lirism cosmic de rezonanță mai profundă”. La Adrian Păunescu, în schimb, facem cunoștință cu „*mitul Ilic*”, el întreprinde „o explorare metafizică a realului”, „nota particulară” a lui stînd în „amplarea posibilităților asociative”. Ana Blandiana „traduce în limbaj liric o înțelție vîntă de a elifica chiar fenomene care scapă liberului vîntă a omului”. „Ceea ce caracterizează stilul poetic al Ana Blandiana este în primul rînd predilectia pentru metaforă”. „O altă particularitate importantă este folosirea curajoasă a neologismului”. Înainte de aceasta aflasem însă că „Una dintre calitățile definitorii ale eului liric din poeziile Ana Blandiana e receptivitatea”. În fine, la Gabriela Melinescu criticul urmărește „frecvența cu care revine simbolul *nunji* sau altele ramificate din el (*mirale, mireasa* etc.)”. Ca din întîmplare, „marea receptivitate” e un atribut ce se înțelește și în calificarea acestui poet. Ce ne spun toate aceste caracterizări și observații, dintre care multe, cele mai multe sînt — nici vorbă — întemeiate? Că autorul se mișcă totuși pe linii de acces care nu duc suficient de adînc în interiorul teritoriului explorat, și de aceea privirea cuprinde prea larg, subsumoză prea multe și prea eterogene elemente unui singur criteriu, iar unele deprindări împrumutate din frecvențarea poeziei mai vechi sînt chiar inoperante și de prisos pe acest pămînt în formare, zădugit de permanențe explozii. De acord cu criticul: personalitatea unora dintre tinerii noștri poezii e „gros de prins în formele critice obișnuite”.

În schimb, trebuie să recunoaștem că același critic se mișcă mult mai la largul său ori de cite ori are de împins cercetarea de pînă la el cu un pas sau mai mult înainte, făcînd să sporească punctele de vedere exprimate despre un autor sau o operă, modificînd sau nuanțînd opiniile anterioare, introducînd organizația acolo unde domnea poate bunul plac. Adăosurile acestea, unghiurile de perspectivă noi, clasificările inedite, de loc rigide, care supun opera unei redimensionări neastepelte reprezintă contribuția cea mai necontestată a volumului. În acest punct, mai cu seamă, lecția lui Tudor Vianu a dat excelente rezultate, înarmîndu-l pe critic cu știința de a evita transformarea categoriei în schemă și cu priceperea de a căuta totdeauna corespondentul dimensiunilor vizibile în dimensiunile interioare. Citeva articole se ridică la nivelul a tot ce s-a scris mai reușit la noi în cadrul acestei modalități critice, și, în special, articolul despre Geo Dumitrescu nu s-a părut a fi o reușită aplicare a ceea ce s-ar putea chema *critica procedelor*. Într-un limbaj nuanțat, cu mișcări sigure și elegante, criticul *disociază* neobști, începînd — și nu fără temeii — chiar cu titlul. La autorul *Aventurilor lirice* — cercetarea nu putea lăsa la o parte accepția cuvîntului *aventură* în înțelegerea poetului: „Geo Dumitrescu e un poet al aventurilor cotidianului, sau a cărui aparență modestă pulsează excepționalul”. Sîntem fîmuriți apoi că „întreaga poezie a lui Geo Dumitrescu se plasează sub semnul *dialogului liric*... construit după legea adresării directe”, dar în care „replieile interlocutorului sînt mute”. O seamă de poeme ale aceluiași poet „se axează (...) pe ideea actului propriu-zis al scrierii, observație nu numai întemeiată, dar și bogată în consecințe pe linia interpretării. O bună parte din versurile sale, de asemenea, utilizează „tehnica transferului liber de calități concrete asupra abstractului”. Trezind la mijloacele stilistice, criticul evidențiază „noutatea metaforilor”, făcînd cu acest prilej remarcă și subtilă și foarte precisă că poetul preferă „asocierile cele mai curente, devenite în limbă cea ce se numește ‘metafore moarte’”. Elementul de surpriză, de revelație artistică apare abia atunci cînd o astfel de ‘metaforă moartă’ sau un simbol uzat sînt prin dilatarea și diversificarea implicațiilor lor, reînviați”. Poezia lui Mihail Beniuc îi oferă criticului prilejul de a urmări un alt tip de metaforă. Autorul *Măruții de țîngă drum* e un „poet al metamorfозelor”: „Însuși eul liric devine unul din termenii identificant”. Puncte de vedere fertile, dar mai ales categorii productive propune Matei Călinescu și în legătură cu alte opere sau cu unele personalități ale literaturii noastre. La G. Călinescu îl reține „filonul comic” și „preocuparea estetică” din ultimele romane. Esențială ni se pare de asemenea observația, care îmbogățește exegeza camil-petrescică cu un prețios accent: că înadapabili scriitorului „exprimă poate cea mai diferențiată revoltă de tip individual opusă societății burgheze” și că „incompatibilitatea lor cu tipul intelectualului revoluționar, așa cum îl concepem noi astăzi, nu este una de structură”. Se întîlnește, cei drept, și unele categorii prea largi, prea generale, care încep să nu mai spună mare lucru. Din speța acestora face parte, bunăoară, *universalismul* lui G. Călinescu sau, pe alt plan, aptitudinea *contemporaneității* trecutului cultural al lumii, observată în critica sa.

Nu mai puțin abstract, și deci neeficient, e observația că „Beniuc concepe poezia ca pe o *restituție*”, restituire care, la rîndul ei, „se completează firesc cu previziunea”. După cum pe același plan generalitatea inexpresivă se situează și formula „identificării lirice” descoperită în poezia lui N. Labiş.

Reiese din toate acestea că pe planul descoperirii de puncte de vedere cu adevărat creatoare, criticul mai are de combătut primejdia teoretizării descarnate.

VIRGIL NEMOIANU

CORNEL REGMAN

observații despre criticii tineri

Există la noi un important detașament, destul de activ, de critici tineri, afirmați mai ales în ultimii ani. Dezvoltarea lor, a fost încurajată de salutara sporițe a numărului de publicații din provincie, care vor fi urmate și de o anume largire sau diversificare a producției săpămînișle și lunare din Capitală, s-a creat astfel cadrul propice pentru afirmarea unui număr mai mare de glasuri tinere, pentru fructuoase confruntări de opinii și gusturi. Conștiința firească ar fi practicarea mai consecventă a unei critici la critică (ramură altă de strălucit ilustrată la noi de Lovinescu).

Alături de criticii din strălucita generație mai veche pe care, după regretații Tudor Vianu și George Călinescu, o ilustrează cu autoritate și forță Șerban Cioculescu, Perpessiciu, V. Streinu, E. Fapu și alții, s-au format și afirmat promotiv noi crescute după 1944: Micu și Oprea, Regman și Negulescu, Bălan și Răpeanu, Crohmăliceanu și Georgescu, Ardeleanu și Marino, la Cluj, sunt numai o parte din numele care, într-un fel sau altul, îi trasează filozofia. Este vorba de prezente care s-au cristalizat, pot fi caracterizate cu oarecare siguranță și de la care sîntem în drept să așteptăm acum nu creștere, ci roade. În schimb, în cazul criticilor tineri vorbim, este limpede, despre potențialități.

Poate că tocmai de aceea se impune, pentru un plus de siguranță, referința la un punct fix care, în mod firesc, va fi undeva în generația anterioară. S-a mai vorbit despre ceea ce vom numi pe scurt „maniera comună” a criticii noastre în sine o abstracțiune o medie între stilurile de abordare ale multor critici. O regăsim mai ales în cronicile literare: criticul dă ocol operelor, își notează pe carnea calitățile ei, o rezumă prin selecționare, stropindu-și abundent afirmațiile cu citate (alesse nimeri sau nu), saltă fără stingherență de la un colț al operii la altul și adaugă la sfîrșit un mic apendice cu defecte secundare. Este o metodă ilustativă, care are dezavantajul că vizează mai degrabă materialul decît ideea, mai degrabă recuzita decît substanța: în practică, e a însemnat de multe ori o îmbinare de impresionism și sociologism. Nu înscămăm că nu poate să dea rezultate bune sau chiar excelente (în fond izvoarele ei se află în portretele

moral-estetice ale lui G. Călinescu transpuse însă de la om la operă).
Între criticii tineri, Matei Călinescu se caracterizează în primul rînd printr-un temperament critic ponderat și viguros, printr-un bun simț și gustul care îl dirijează cu siguranță spre lucrurile principale. Procedul este deductiv, porneste de la întreg spre parte. Aceasta facilitează funcționarea unui acut simț al priorităților, al ierarhiei calităților operelor. Detaliul de

discuții

finisaj i se pare mai puțin interesant decît filonul permanent: la Matei Călinescu domină nu subtilitatea, ci finețea. Capacitatea sa de asociere istorică sau tipologică e robustă fundamentată, diletanțismul fiind respins de o mîndrie de profesionist serios. Dar stil erudită, cît și gustul sînt elegant subordonate rațiunii, de unde impresia de energie reținută și demnitatea criticului stă în modestia sa, el nu pierde niciodată din vedere că vrea să explice ceva în mod adecvat și articulat deși, flegmatismul și politețea criticului pot supăra cităodată, căci urbanitatea trebuie să se bazeze pe o anumite severitate.

Eugen Simion și Nicolae Manolescu, depășesc și el „maniera comună” deși în direcții diferite. Eugen Simion își îndreaptă ambliia spre eficiență, spre de-finită exactă e însușirilor operelor, dar nu se limitează la depistarea amănuntului relevant, ci îl dublează de îndată cu o armătură teoretică solidă. Recurgerea la arsenalul teoretic se face prompt, nervos, nerăbdător și astfel situația artistică apare adesea în linii îngroșate, deși aproape niciodată deformată. N. Manolescu recurge la sursele criticii călinescane (pe care le frecventează, s-ar spune, prea exclusiv). Fără să vrem să ne alăturăm, din

mondenitate, la exercițiul favorit din ultima vreme al unor critici, (combaterea lui Manolescu), mărturisim totuși că se zărește citeodată un Manolescu al atitudinilor răspicute, curajoase și inteligente (despre Velea, Rebreanu etc., care ne place mai mult, pentru că atunci ideea începe să structureze mai sever materialul de observații) gingaș care ni se oferă de regulă.

Spre deosebire de aceștia doi, un alt tînăr critic, Valeriu Cristea, pare (pentru moment cel puțin) a se fi lăsat pradă unei rutine premature, a fi renunțat la căutarea unui stil propriu. Progrese simțitoare înregistrează și C. Grigurcu, M. N. Rusu, G. Dimisianu, M. Anghelescu, M. Drăgan, care se caracterizează prin seriozitatea stilului, prin îndreptarea fermă spre nucleul operii, evitarea formulei generalizatoare: am numi critica lor deductivă și demonstratoare. Într-o anumite măsură aceștia, dar poate mai ales M. Unghescu și C. Stănescu nu au todeauna la îndemînă întreaga trusă critică și nu recunosc încă sistemul director de valori, gustul neschimbat, antipatiile marcate.

pacitatea de confruntare conținut cu planul mai larg al culturii universale. Se caută asiduu forma optimă de aplicare ale căilor noi deschise în științele exacte, stilistică și lingvistică, estetică și critică. Nu este o întîmplare că mulți critici tineri sînt legați într-un fel de cercetarea academică și universitară. Sorin Alexandrescu (amintim în timpurile studiile lui despre Ponge, Faulkner, Vinea, Vianu, critica „oranică” etc.) este un exemplu tipic al continui căutării de înnoire substanțială împletită cu probitate, cu o formulare clară, ponderată, rotundă. Fără să se lasse nici o clipă îmbătat de eromele noutății, el știe să aleagă, cu anume înțelție și demnitate, fructul solid, cărnos, alimentatia consistentă alt de necesară cititorului de poezie. Toma Pavel aduce acesteia alimentații condițional neastîmpăratul, adevărul său este cel al paradoxului.

Un caz mai aparte e Marîan Popa: informat și neatent, tranșant și risipitor, am spunea că descoperim la el toate mădularile criticului autentic (îl interesează totul: polemica, estetica, Beckett, numele de personaje) ezvirlite laolaltă, nefimbucate, nemontate, ca piese de domino care își caută leagănul. Articulat și competent este criticul lui Mihail Zamfir și Marcel Martin.

Nu am încercat să facem un bilanț și nu ne-am referit decît la o parte din cei care puteau fi discutați; nu am spus nimic, de pildă, despre tinerii poezii și prozatori care fac uneori și critică. Nici măcar în cazurile amintite, nu îndrăznim să ne asumăm riscul unor judecăți de valoare cît de cît definitive; am căutat pur și simplu să semnalăm puncte în care acești tineri se apropie de propriul lor contur definitiv. Cît despre marile sau pătatele acestui contur, la această întrebare se va putea răspunde abia peste ani, atunci desigur mult mai categoric și iremediabil. Progresul criticii tinere se poate bizui numai pe căutarea unui profil propriu în adîncirea nivelului filozofic și ideologic, perfecționarea uneltor critice, continua exigență față de sine. Ne îngăduim să sperăm că, dincolo de imperfectuni inerente începutului de drum, generația critică tinăre se va dovedi continuarea demnă a celor mai frumoase tradiții ale culturii române, că o va îmbogăți.

(Un critic se definește abia prin prejudecățile sale).

Este semnificativ faptul că, de obicei, în critica tinăre eșecurile constau nu în aprecieri structurale false, ci în asimilări neorganice, în formulări simplificatoare etc. Astfel greșeste omul serios și aplicat, stîngaci în corectitudinea lui, nu impostorul, nici indiferentul. Într-adevăr, cei mai mulți critici tineri caută liniile de forță ale operelor, structurile, nu rafinamentul și nuanțele; informarea exactă și bogată pare a fi ambiția lor, ca și ca-

Vârtoasa pământului

Virtoasa pământului
trage pe fus din munți în jos
turme întregi
cu tot cu ciobani.

Se învîrtesc ulcelele în gard
de răsuflarea ei ascuțită
pină la cîntec,
care înconjoară casa în abur de piine,
adoarme copiii ca niște lubenițe visătoare
și imblînzește șerpii
departe în ripi...

Ea calcă și semințele de acum o sută de ani
se răsucesc în timpul de dedesubt.
Numai pe mormintul
celui de-al treilea cioban
picioarele i se fac de fin cosit,
puterea i se urcă adunată în umeri
așa cum baltașul își ține cînd vrea
moartea în fier...

Virtoasele pământului
cu gleznele sărutate de pești
spală în lungul riului
și se înțeleg printr-o rufă
pe care fiecare
o scapă
din cînd în cînd...

pădure de mesteacăn

Se mișcă dealul ca o prepelită rănită
singerind în muri
și pășunile curg adormite la vale
leșite din memoria ciobanilor.
Echininoxul se dăruie lucid
între fructe și viermi, inegal.

Doar pădurea de mesteacăn, umbră albă
cea mai tăcută din păduri,
în care e mai deasă carnea-n iepuri
stă și coace cărbuni.
Astăzi simt că am destulă putere
să apuc hamurile jupuite ale mestecenilor
și să trag după mine pădurea.

din toamnă

Hai, să destupăm vrana de la butoiul
toamnei
să gilgiele singele ei galben
aice, între sat și pădure
unde trupul nostru se face
jumătate sălbatic, jumătate domestic
ca o troiță despăcită de fulger.

Hai, împiedică-ți calul scitic pe care-ai
venit
sau pe care crezi c-ai venit
și lasă-mă un timp pierdută
în barba-ți aspră, blondă
în care ai să mă găsești țirziu
ca pe-o femeie dacă
în lanul vechi de griu.

Hai, să destupăm vrana de la butoiul
toamnei
să curgă liniștile vechi din struguri
și rumegatul dulce pe aproape.
Vreau să ne mai vedem o dată întregi și
limpezi
la lumina minjilor (întați).

memoria

Nu-mi pot încă uri pe deplin
gîndurile fără floare și, deci, fără rod,
adevăratele motive ale morții.

Nu le pot uri, cum nu-și urăște
elefantul fildesii pentru care e vinat,
cum nu-și urăște căprioara mușchiului
blăni,
păunul — coada aducînd captivitate.

Poate cînd le vom dușmăni cum se cuvîne
timpul va conștii să ierneze
de-a pururi în urși
lăsîndu-ne o libertate în plus.

dialectică ⁽¹⁾

În seara aceea, lingă staulul cald,
desfrunzînd nuiaua roșie, de soc,
privirea a luat-o înainte spre măduvă
și mi s-a părut că aud
cum decurg lucrurile unul dintr-altul
și mi-am simțit ochii mărîndu-se
ca două pete de tuc.

În seara aceea uleiul se aprindea încet
în floarea-soarelui apusă
iar piciorul meu gol
scărpinînd purcelul de lapte
lși croia tălpile crude.
Atunci mi s-a părut că bătrîna copilărie
agățată demult în prunii de floare
picură țuică...

dialectică ⁽¹¹⁾

Nu te poți supăra pe cartofii din cimitire
cînd cer crani pentru rădăcini,
nu te poți supăra...
E o luptă între ierburii și morți
și aproape totdeauna
ies ierburile lungi învingătoare.
Noi nu le frîngem
să nu curgă prin ele

laptele fecioarelor moarte.
Nu pot să spun că cimitirele nu-s triste,
dar toate oasele sînt fluire prin care
doimște-o oră viața
și-o ia de la-nceput.

colind

Stăm lingă marginea satului
cioplit dintr-un lemn,
la Cuca,
unde-i mămăliga cit nuca,
inecat în singe de porc,
cu tînda de jumări
cu grînda de vîrări
cu candelă aprinse de slănină...

...De ce-ai venit?
Unde ți-i buhaiul, copile?
Ți-au murit micii de două ori în cojoj,
dar în ochi ți s-au lipit
mugurii de bici de soc.
Uite, ne schiaună duos copilăria,
cîinele cu trei picioare.
La imbuștura otrăvită și dă-i.
Minați, măi...

melcii

Aduceți culbecii pe marginea
poemelor mele tulburate
și ei vor scoate coarne bourești...

Am aruncat înspre voi
poduri vechi ridicate din ape
și poduri noi de mesteacăn
cioplite frumos, ca lăzile de nuntă
oltenesti.

Vă aștept pe malul acesta,
demult vă aștept.
Peștii s-au carbonizat pe rînd în proșap
iar aburii au plouat de multe ori.
De atunci învăț să mîngîi melcii
ceea ce mi-a luat ceva timp...
Uite, nu-i mai rănesc cu miinile,
nu-i dor,
melcii nu fug speriați
fără picior.

TIBERIU AMBRUS (5 ani) - La vînaș

copiii albaștri

Băteam cu Pituț pămîntul spre Tir-
gul de Fete. Căii mîncau drumul și o-
mul de lingă mine, cu fălcile tari, îi
pacnea cu biciul și căii se loveau cu
burțile de oște și carul se hîrduca
din patru părți.

Lui Pituț i-ar fi stat bine și fără cap
fiindcă vorbea din piept. Capul par-
că-i era așezat pe spătarul unui
scaun. Tăcea și-ndemna căii oplecat
din spate pe hături:

— Frate, mă-nșor... Am neam și nu
trebuie să-l pierd. Cum ai pierdut
neamul, te blestemă părinții.

Roata soarelui se-nvîrte repede.
Pentru el trebuia să se oprească la o
spîjă de noroc în creștetul zilei. S-a
uitat la mine:

— Auzi? Trebuie să-ți scoji neamul
în sus, frate...

Apoi s-a oplecat pe hături. M-am
uitat în soare; m-a pădădit singele lui
în ochi. Mi-am oplecat ceafa și-am
zis tare:

— Frate, frate, (cum ai zice: voie-
vadula...) te-nșori...

S-a uitat lung la mine și a pocnit
căii parcă răzbunîndu-se de ceva pe
ei.

— Or să crăpe!
— Mă frate, mă, tare mă arde dru-
mul în coaste. Mă doagea soarele și
mi-e sete...

— Ai mai văzut-o?

— Am...

— Ce nume are?

— Nu știu.

A-nchis ochii și mi-a dat hăturiile.
La spîjă de mijloc, am ajuns. A
coborît; a tras căii de urechi, i-a
pleznit pe grumași și i-a dezlegat din
oște.

Umbla o lume colorată pe un pă-
mînt verde. Pituț călca rar, cu ochii
în pămînt și țirgul i se părur mic. Am
vrut să ne odîhnim.

Am găsit un brad rupt. Aplecat

încă o dată pe lut, cu virful ca la o-n-
chinare. Omul a stat un timp tîcut,
a privit copacul. S-a așezat lingă
brad:

— Cum ți s-a oplecat creștetul?
Cum? Vezi tu, frate? Omul bate pă-
mîntul, bate pămîntul. Am venit de-
vreme, mă bradule, mă; tu nu știi.
De ce-ți spun fie toate astea? Vezi tu,
bradule, frate-meu șade-n piciorare.
Cine știe... Ai murit? Poate n-ai
murit. Tot una fără creștet. Iacone,
mergi la car și ia fata de masă...

M-am întors cu fata de masă din
pinză roșie cu doi copiii albaștri pe
ea. O fată de masă cît trei baltiste,
pentru un om plecat la drum. A săltat
bradului creștetul și copiii s-au în-
fășurat pe trunchi:

— Așa, mă bradule...

Treceau oamenii și vitele pe lingă
noi și se uitau la copiii răsuciți cu
miinile pe trunchiul fraged și nu price-
peau că e rupt. Și creștetul înfrunta
aerul de parcă pămîntul îl trimisese
prin miinile copiilor, în sus.

— Să mergem... Să-mi porți noroc...

Și am plecat, dar nu l-am mai în-
trebat de ce nu-și așteaptă logodnica.
S-a hîținat carul cînd s-a urcat, apoi
a îndemnat tot timpul căii.

La o răscruce am întîlnit o fată
bind apă:

— Mergi cu carul?

S-a urcat. Undeva Pituț a oprit căii,
s-a uitat înapoi cărui și a întrebait
liniștit:

— Mergi acasă la mine?

— Poate...

Și omul a minat căii plînd s-au
umplut de spume și luna se vedea în
spînzările lor late, ca o căldare de
aur.

— Voievodule, voievodule!

— Sîntei aglîrîi, întrebă fata?

Și carul a tăiat mai departe prin-
tr-un sat cîntecul cocoișilor.

Foto scrisă din car.

corneliu omescu

r î s u l

Într-o dimineață de septembrie,
la trei kilometri de cabana „Ca-
pra neagră”, o pereche a fost a-
tăcată de un ris. Femeia mergea
înainte și avea obrazul crispat.
Risul a sărit în spatele bărbatului
și i-a sfiștat scurta de vinilin.
Tînărul s-a prăbușit, nedumerit.

Din pricina căderii, risul n-a reu-
șit să-i muște ceafa. Femeia s-a
năpusit asupra risului și l-a în-
hățat de pit cu o putere desperată.
Zbătîndu-se, animalul i-a
sfiștat pieptul, gîtul și obrazul cu
labele. Tînărul și-a revenit, s-a
ridicat și, din cîteva împunsături,
e despăcit abdomenul risului și
i-a rețezat o arteră. Risul s-a
prăvălit lingă un fag. Femeia a
încercat să facă doi pași dar, la
al doilea, s-a prăbușit și s-a ros-
togolît pe panta abruptă, la vale.

Tînărul ei însoțitor a zdrobit
jeasta fiarei cu un bolovan și
din cîteva salturi a coborît panta.
Trupul femeii se oprise într-un
tușis. Însoțitorul ei, care nu părea
prea puternic, a străbătut distan-
ța pînă la cabană, cu trupul ei în
brațe, într-un șfert de oră. La
doi pași de trepte, frînt, s-a pră-
bușit. Singerind, femeia s-a țîrit
spre trepte, s-a ridicat în fața

ușii și a smucit mineral de sîrmă
al unei sonerii vechi.

Femeia aceea se numește Ma-
rio era colega lui, lucraser în
pădure la trasarea unei linii de
15 KW și între ei fusese o iubire
greu de înțeles. Se spunea, în in-
stitutul unde lucrau, că ea îi suc-
se capul fiind o femeie cu un de-
centu de experiență mai multă
ca a lui. Adevărul este că, în cli-
pele calme și stupide ce urmau
unei îndelungate îmbrățișări, fe-
meia îl ruga să păsească puterea
morală de a renunța la ea. Une-
ori, vîzînd surisul său blînd, se
înfuria și îi spunea că, dacă el nu
o părăsește, e caraghios, prost,
nebun.

La un an după întîmplarea de
mai sus, un funcționar de la Sta-
rele civiile păru îngrozit de pe-
rechea din fața lui. Tînărul era un
bărbat cu trăsături pure. Femeia
era brăzdată de cicatrici. Func-
ționarul se feri să privească obra-
zul ei și începu să citească o
hîrtie cu niște extrase din Codul
familiei și, în gînd, blestemă fe-
meia.

Femeia aceea, cînd tînărul o ri-
dicase din tușis, acolo în pădure,
rostise următoarele trei cuvinte:
— Mai bine nu!

F A N T O S M A S

Aventura, detectivismul, enigma, senzationalul, misterul, suspense-ul, focul cetelelor cen-
sii, problema de șah în care „mai” înseamnă un delincent mai puțin, problema de șah în care
însă „remiza” e adesea unica soluție... Literatură zisă „polijistă”, literatura în care efortul
mental este un mijloc de destindere a creierului obosit de eforturi mentale...

Fără de literatură onorabilă, cea de ideă să zicem — avuabilă — ceastălaltă, literatura
polijistă, face figură de ruță săracă și, pe deasupra, cu un cazier compromișitor. Consumatorii
serioși de literatură (cei care evoluează între Kant și Balzac, sau între Lampedusa și Ben
Jonson) nu prezintă cituși de cit propensiunea jenantă a majoritatilor, care înocă cu delicii
în poveștile cu aventuri, cu crime și cu detectivi, povești pe care suspensiunii sobri le con-
sideră a priori și de-a valma stupide. În privința altor „sohiti” (pe care cei dinți, mai suscitiți),
și bănuiesc sau îi știu anatori de asemeni „delicatose” literare n-au îndoieli: îi categorisesc
drept snobi pe dos ori nonconformiști exagerați ori, pur și simplu, molipsii de virusul grav
al „viciului agreabil”: lectura laclă. Ce s-ar face amatorii de Balzac „serios” dacă n-ar vrea
să uite că solidul prosator a debutat cu folletonul în fasciole? Nu știu dacă raporturile dintre
categoriile profesionalii și literatura de sensație sunt chiar așa cum le-am înșajinat eu, dar totuși
e posibil. În tot cazul, refuzul de-a accepta genul — acordîndu-i drept de cetate lingă alte
categoriile de literatură — nu poate fi justificat de conținut, ci numai de valoarea artistică a
unei cărți date. Nu romanul epistolar e detestabil (Las liaisons dangereuses stă pildă și mă-
rurie în privința asta), ci subprodusele care compromit. Deci nu literatura „polijistă”, sau
„detectivă” e dezavuabilă pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă
că în poezie, în teatru sau în eseu n-ar exista, dar, la „polijiste”, facilitatea — aparentă — a
„detectivă” e deosebită pentru că e „polijistă” sau „detectivă”, ci produsele ei inepte. E
adevărât că, datorită unor caracteristici particulare — enigma, suspense-ul, violența, vioacimea,
racursul, concentrarea etc. — majoritatea cititorilor parcurge mai bucurasă 200 de pagini
de epică redusă la expresia ei mecanică, decît un număr echivalent, consacrat unei analize
(oricît de pasionante și cu oricîtă artă realizată), unei analize urmărind — să zicem — nișirea,
creșterea și dezvoltarea sentimentului de plenitudine pe care pacea rustică îi poate sîrni într-un
personaj. Din această deosebită de interes față de obiectul literar literar se naște și decalajul
între cantitatea de opere produse de fiecare dintre cele două categorii de genuri în parte.
Consumul de aventuri palpitate fiind mai mare, cerința pieții literare sporose, și, pentru
menținerea echilibrului, apar manufacturieri, impostorii, nechemaiji genului. (Asta nu înseamnă

tăcerea

Vlăganul își întinse picioarele înainte, lăsându-le să-i atarne în șanțul din marginea șoselei. Celălalt șovăi un timp, apoi se aplecă din șale, își îndoi genunchii și se așeză alături.

O autocisternă trecu prin spatele lor cu roțile firînd pe asfalt; tăie curba prin dreapta, repinzându-se în pantă. Gîfînd răgușit din motorul încins, porni să coboare, în jumătăți de spirală, serpentina către sat. Cei doi o priviră o vreme, cum cobora la picioarele lor, iar vlăganul scoase o țigare, aprinse, trase adînc, scutură chibritul, din închietură, să-l stingă, apoi îl aruncă și vorbi rar, ca și cum ar fi continuat o vorbă mai dinainte începută:

— N-o fi foc! N-o fi sîrșitul lumii, ce Dumnezeu! Și apoi...

Cisterna cobora în frine, ocolind acum coturile, cu prudență.

— Apoi, ce? — întrebă celălalt, răgușit.

— Vreau să zic că ești trecut prin destule, ești încercat, slavă domnului! Da acu, o să-mi spui că...

— Da, o să-ți spun! — se repezi celălalt. Și se înecă. Cum dracului să nu-ți spun? — făcu apoi. Cum să nu-ți spun că degeaba am fost, că degeaba am făcut tot ce am făcut, și că degeaba am sîrutat-o în șoptu, de i-a dat singele — la ce să-ți spun? Dacă tu...

— Pavele! — rosti vlăganul, încet.

Celălalt incremeni, răsufînd greu. Privirea lui, pironită pînă atunci în ochii celui de alături, alunecă în jos, plezi, ocolindu-i picioarele desulțate; se opri undeva în vale, în sat, dedesubt, departe. Autocisterna trecuse podul; oprise în dreptul bufetului. Cineva cobori din cabină; abia se zărea.

— Nu e șoferul — zise. Și se îneca iar.

— Nu! — consimți vlăganul. E o femeie.

— Și șoferul... Șoferul ce face? Priveau acum amîndoi, insistent, într-acolo.

— Ce să faci? Așteaptă! Ba nu, uite-l! A leșit... coboară. Se duce și el... Ai văzut?

— Ce?

— Că s-a dus acolo!

— Unde?

— Acolo! — arătă cu mina vlăganul.

— Mda — făcu celălalt. Și eu? Eu ce fac? Că de-asta te-am chemat aci: să-mi spui!

În fața lor — muntele. Munte în amurg, cu creste rugînii, roșietice, înalte, ascuțite, sticloase. Jos, în vale — satul. Iar ei sus, aici, de cealaltă parte, față în față cu muntele. Aici — și satul acolo jos, mic, nedumerit de seara asta devreme, de sîrșit de toamnă, adunîndu-și acoperșurile, îngrămădit, așa cum obișnuiesc oile să se îngrămădească în turmă, la popas, înnebunite de soarele și căldura zilei.

— Mi-e frig! — vorbi vlăganul, luîndu-și umerii în brate. Hai!

— Și eu ce fac? — se încapățîna celălalt. Vorbea încetșor, abia auzit, ca un suspin.

Soarele îi mai privi o clipă, rînjind de peste munte, apoi pică fără zgomot pe după creste, iar vlăganul — știu că dîncolu, în Meri, satul învecinat, abia acum începe apusul. Îl văzu parcă aievea, pînă și pe președintele Sfatului în prag, închizînd, stringîndu-și servietul sub brat, pornind apoi agale către casa lui Petre-beatu, omul de serviciu, ca să-i lase cheia pentru a doua zi, să facă curat. Pentru miine.

— Miine plec — auzi de alături.

— Da, plec! — zise. Și?

— Cum, și?

— Cei-i cu asta, că plec miine?

— Cum, cei-i cu asta?

— Ce dacă plec?

Celălalt se holbă la el. Tremura: — Cum: ce dacă plec?

Vlăganul tăcu. Cisterna se urcea din loc; cei doi urcaseră de mult în cabină și, tocmai acum, cisterna se urni din loc, spălînd cu fururile pereții satului.

— Cum te dacă plec? — insistă celălalt. Tie ți-e ușor! Ți-e ușor, fir-ar-a dracului de treabă, că parcă

nici nu mi-ai fi frate! Plec, mă! Auzi? — aproape că strigă. Plec, și tu știi, și te doare-n cot de chestia asta! Plec, și o las! O las, mă! O las, măi frate-miu, mă prostule, auzi? O las! O las pe aia, de ziceai tu că are genunchi frumoși, ca niște gutui! Pe aia, tontule, de ziceai că la horă i se saltă fusta și i se văd genunchii! De ziceai că ai mușca din gutuile alea! Aia, mă, cu gutuile! Aia, măi frate-miu, aia, de i-a dat singele cînd am mușcat-o! De s-a șters de singe cu mina și mi l-a întins pe frunte... mi-a mînjit fruntea cu singele ei, zicînd că o să-mi poarte noroc. Pe asta o las eu! Acum! Că plec!

— Și eu am plecat — mormăi vlăganul.

— Da n-ai lăsat, ca mine! — aproape că răcni celălalt, nemaiputîndu-se stăpîni. Tu n-ai lăsat nimic! — mai zise, și întreg trupul i se scutură violent, de parcă ar fi fost cuprins de friguri.

— Se opri să răsufle. Tirziu, adăugă șoptit, ca de unul singur; avea privirile aiurea:

— Nu mi-e că mă duc, mă...! Vreau să zic că nu că mă duc, mi-e mie! Nu-mi pasă! Chiar de-o fi să nimeresc la cărbuni, sau la acumulatori, sau la carburant, ca Zben-ghea — sau fie unde-o fi tot nu-mi pasă, tu mă știi! Cineva trebuie să facă și lucrurile astea. Da e vorba de doi ani! De doi ani, mă... tu înțelegi?

— Se strînse în el, deodată, brusc, încruntîndu-se; și de acolo, din acel înăuntru chinut al omului, se auzi, uititor de clar:

— Credeam că îmi dai un sfat, să mă liniștești. Da degeaba! Ori cu, ori fără... tot un drac! Care-i aia care să stea... care să aștepte doi ani?

Autocisterna leșise din sat. Urca acum drumul șerpuit, pe muntele din față. Farurile tălau brazii, în diagonală, descoperindu-le desimea, și de aici, de unde o priveau cei doi, farurile astea păreau firave, mioape, oarbe. Zgomotul motorului nu se auzea de fel. Vlăganul scoase pachetul cu țigări.

— Pavele — zise.

— Ce-i? — mormăi celălalt.

— Pavele, îți spun așa... ca frate: tu, dacă vrei să... Dacă, zic, ți-a intrat în cap să...

Tăcu dintr-odată, stînjinit. Celălalt își așeză brațul pe umărul lui.

— Lasă, mă! Mai bine dă o țigară.

Noaptea cobora cețoasă, întunecată, ca și o adormire. Cobora dintr-odată, și era ca o ceată, iar ei ședeau acolo, sus, pe marginea șoselei, și fumau. Și deodată, Pavel rise:

— Mă — zise. Aia era cu o femeie!

— Cine? — tresări vlăganul.

— Aia, mă, șoferul! Înțelegi? — și-i făcu cu ochiul.

— Celălalt chicoti:

— Oprește sus pe islaz... zise. Și se opri.

— Da, mă! continuă să ridă Pavel, își lovea acum genunchii cu palmele. Tigarea i se bălăbănea aternată în colțul gurii; fumul de tutun îi scoase lacrimi în ochi.

Bideau amîndoi, de parcă s-ar fi luat la întrecere, și risul asta dură mult timp. După care — deodată — se potoliră, incinid. Rămăseră sîrșiți, pe jumătate înăbușiți, abia mai trăgîndu-și sufletul. Și atunci auziră — în jur — tăcerea.

Tăcerea și ei. Priveau în întuneric, și tăceau; și era liniște.

Acum era liniște, iar tirziu — foarte tirziu — era noapte de-a binelea — ceva se schimbă în priveliștea ce li se oferea în jur, pe vale: nu mai văzură satul.

Tăceau în întuneric, privind, nemîșcați, singuri ei acolo, sus, neștiuți de nimeni, iar tăcerea umplu întreaga vale, și muntele, și tot ce se afla în jur.

Era o tăcere grea, apăsătoare, adîncă. Atît de adîncă, încît asurză.

VASILE FUEST (8 ani) — Portret (gravură)

Un astfel de orășel nu are străzi ci alei marcate distinct cu pietriș de riu. Are o singură piață, o piață patrată cu laturile formate din căsuțe cochete colorate pe roți de cauciuc. Fiecare căsuță are o scară de lemn, uși și ferestre cu perdelele din țesătura cărora privesc linide garoafele. Zăua orășelele stau tăcute la margini de ape sau la poale de corduri sau în poiene liniștite. Ascultă șoptul apelor, al frunzișului înfiorat de vînt și, în lipsa acestora, ascultă glasul grav al unor motoare îndepărtate. Glasul motorilor, îndepărtat sau apropiat, este strîns legat de existența orășelului pe roți de cauciuc. Cînd tac motoarele, orășelul prinde viață. În mica piață în care încrucșează oleile de pietriș, apare o populație zgometoasă. Ușile se deschid, se aprind luminile la ferestre, clubul — făcut și el dintr-o țesătură — se înalță, și el se schimbă într-un zgomot de țesătură. Orășelele cu roți de cauciuc migrează permanent, se retrag spre locuri neumbrate de mijloacele moderne de tracțiune. Ele adăpostesc miile și zecile de mii de constructori de drumuri, oameni care taie în seaua munților cărări ale secolului XX. În siml acestor orășele ciocănesc aceeași viață intensă ca în marile aglomerații urbane. Într-un astfel de orășel oamenii se îndrăgostesc, se căsătoresc, se nasc copii. În căsuțele cu roți de cauciuc inginerii fac calcule trigonometrice, matematicii analizează șapurla producției, muncitorii gîndesc la inovații. În căsuțele cu roți de cauciuc se nasc po-

dionisie șincan

orășelele mobile

aliți de ciudate, au avut serios „de lucru”.

Cîte povești frumoase nu poate spune un astfel de orășel. De cite ori și-a schimbat temelile; cite peisaje nu s-au oglîndit în ferestrele curate. Au asistat la dispariția unor boturi de deal în locul cărora s-a turnat betonul șoselei; o prăpastie de netrecut a suferit pentru prima oară o înfrîngere — oamenii i-au cîntat abisul cu un viaduct svelț, elegant; într-altă parte optele au fost învinse, domesticate cu ziduri de granit și degeaba valurile au cîntat să muște — și-au rupt colții în cremene. Pe unde trec tractoarele aceste trase de tractoare, se culeg victorii. Se schimbă totul. Poposesc în un capăt de drum numai praf și hîrtișoare, stau un timp acolo și drumul își schimbă haina — capătă dăruțea betonului și astalutului. Și cînd tac motoarele și cînd se plantează pietrele kilometrice, orășelul știe că va ridica ancora pentru un alt drum cu praf și hîrtișoare. Patrulaterul de căsuțe pe roți de cauciuc se desface și se înșiră ca o caravană cu tractoarele în frun-

te, cu camioanele, buldozerele, scroperile.

Urmele orășelelor dispar. Le-am căutat pe șoseaua de pe valea Olului — nu le-am mai aflat; le-am căutat pe valea Mureșului — nici acolo n-au fost de găsit; le-am căutat în sus, spre Cluj și Baia Mare, spre Iași și Suceava, spre Constanța și Timișoara — nu le-am descoperit. În locul lor doar benzile de beton și asfalt pe care trec în goană automobilele și autocamioanele. Orășelele cu roți de cauciuc migrează permanent, se retrag spre locuri neumbrate de mijloacele moderne de tracțiune. Ele adăpostesc miile și zecile de mii de constructori de drumuri, oameni care taie în seaua munților cărări ale secolului XX. În siml acestor orășele ciocănesc aceeași viață intensă ca în marile aglomerații urbane. Într-un astfel de orășel oamenii se îndrăgostesc, se căsătoresc, se nasc copii. În căsuțele cu roți de cauciuc inginerii fac calcule trigonometrice, matematicii analizează șapurla producției, muncitorii gîndesc la inovații. În căsuțele cu roți de cauciuc se nasc po-

vesti inedite pentru cei mici, povești în care calul năzdrăvan are motor Diesel sau șenile de oțel. În piața din mijlocul orășelului s-au rosit altele declarații de dragoste, s-au făcut altele promisiuni, s-au luat altele hotărîri... Sint oameni aparte, au în sine drumul, spațiile, orizontul îl visează mereu în mișcare. Au în sine drumul, mereu drumul. Ur-măresc cu tenacitate trasee chibzuite foarte judicioas înaintea kilometru cu kilometru, pipăind rădăcina pămîntului, osternînd în stră-turi covoare de piatră și nisip, unele peste altele — temelie pentru beton. Durează în piatră artere puternice pe care se scurge apoi într-un dute-vino neîncetat, hrana uzinelor și fabricilor din întreaga țară — materia primă. Prin aceste artere se încrucșează grîul Bărăganului cu oțelul de la Reșița, vinul Murfatlarului cu lemnul Gălbăușului și cimentul Bicazului cu cărbunele de la Rovinari. Oamenii orășelelor cu roți de cauciuc vor permanent un străncin covor de beton, așternîndu-l sub roțile zecilor de mii de mașini în goană spre cele patru puncte cardinale ale țării. Arterele lor de beton au fost pomenite cu mindrie la cel de-al IX-lea Congres al partidului.

Sporul industrial și agricol al anilor viitori va străbate și prin aceste artere ca un singe proaspăt, nespus de hrănit în trupul întregii Republici.

frig

Frig. Foarte frig. Parcă respir frunze. Merg cu înfășurare de sear, încă vreo cîteva pagini. E o maturitate ca și cum aș fi ajuns din greșeală la mare. Spun aceste cuvinte cînd stelele își termină depărtarea și se face primăvară. Rămîne tîrgul în petice albe și negre E poate imaginea mea aceasta — N-am știut că voi arăta așa aproape la treizeci de ani. — Dar trebuie să existe o zăpadă care călătorește prin țară și cheamă poezii pe nume —

casa

Să-mi stie casa în preajmă la egrete, spre marginea din sud a unei ploii și să-mi atîrnă pereții de portrete, cu cărți de dragoste plonjînd în nol.

Un zvon Enescu aibe, număr, poarta, să-inoate brazii spre ea cu ochi deschiși, iar stelele care-și refuză soarta, să-mi fie lac, seara acoperiș,

pe-acest pămînt cu zori de mare scrise, gîndit de ape și trăit de curți, zidit de meșteri, prăvălit în vise: — un sunet zurgălău fugit din munți —

încet

Umblă încet uitarea printre lucruri să nu stîrnească nici o amintire care să vină lîngă masa mea. Seara e bună ca un minz culcat, trece pe-asfalt un car cu rouă, scriu. Dar norocul nu-mi va fi adus ca pe-o remorcă de prundiș din marginea orașului. Și totuși mugurii au volți, în zori se-duce piine caldă-n centru, doar eu abia răzbat prin primăvară de parcă-aș respira prin roți.

în mai

Trecutul m-a strigat de peste-un riu cu scîncetul de-indepărtare-al ramei. Pămîntul strînge în spice griu cu zbirciturile și ochii mamei.

Dar anotimpul-investit cu mai, sare orele din trunchiul lor atene, bătaia inimii e-un fiu de eral, vîntul-descriere de sentimente.

O fericire mai adîncă-in mine, cîntec partidului — am strîns senin, precum strîngeau strămoșii în vechime, din roua de la piinea caldă, vin.

Și lemnul pe sub mîină-mi are vine
Prin care pare-a trece-un singe cald
Al cărui puls tot mai zvicniți devine

Atuncea cînd printre pliseuri groase
Cătrăbăiesc picioarele feline
Zburînd pe drumuri albe, fabuloase.

De fapt, profesorul ar fi fost mistificat, căci fata nu fusese răpită, ci fugise pur și simplu cu tînrul erou, fără ca vreedată profesorul să fi ghicit o astfel de posibilitate. Tînrul încercă să cîștige ca premiu pentru serviciile lui polițienești fata pe care o avea de mult la sine. Ceea ce și izbutea.

Această aventură iluzorie, aducînd mult cu împlîrările fantastice ale filistinilor lui Hofmann, ar fi fost un prilej de reconstrucții lirice și de senzații rare. În intenție. În fapt romanul o pornise destul de facil și cu o certă alunecare, inevitabilă, spre burlesc. Dar să zicem că atmosfera mistică s-ar fi realizat. Puteam avea oare vreo nădejde că ar fi putut fi percepută? În fond ea ar fi trebuit să rezulte dintr-un efort livresc al cititorului, deoarece și iluzia profesorului fusese posibilă prin formația lui cărturărească. Anatole France cultivă acest soi de funambulism arid. Dar la noi cititorul n-ar fi reținut aluziile și ar fi petrecut într-un mod plat, presupunînd că aș fi atins o oarecare încordare narativă. La drept vorbind, eu însuși m-am plîcîșit de propria-mi idee, fi-

îndcă sunt latin și setea de a cunoaște și deci de a classifica oamenii mă devoră. Mi-am zis că poezia e poezie și proza e proză și un roman n-aj născut să fie fantastic. Și am abandonat petrecerea. Public însă începutul, care ar putea sluji ca punct de plecare vreunui narator, așa cum Misteralele castelului de Tristenburg au tentat cîliva tîneri amici care știu ce este seriozitatea glumei estetice.

G. C.

Mulți își vor aduce aminte un anunț repetat de cîteva ori, acum cîțiva ani, în „Universul”, însoțit de clișeu și care suna astfel:

Cine cunoaște
sau știe unde se află tînră
IOANA POLIZACHE
în vîrstă de 17 ani,
dispărută de acasă în
ziua de 1 August, să
anunțe pe nefericiții ei
părinți prof. Octav și
Sofia Polizache în Iași,
str. Toma Cozma, no. 315.

Tînră e îmbrăcată în
costum tailleur culoare tabac,
fără pălărie și fără ciorapi.

Părul învolți, bătînd în roșcat. În picioare sandale de antilopă moran.

Dragă Ioana, orice ar fi, fierțăm totul cu înțelegere și facem pe placul tău. Întoarce-te acasă. Mama ta bolnavă de inimă.

Anunțul, republicat la intervale de cîteva zile, iar odată după mai mult de o săptămîină începînd de la 7 august, nu mai reapără după 1 septembrie. Pricina se va vedea. La sîrșitul lunii august, aproape de amiază, în ușa de la in-

trare a casei Polizache bătea cu covrigul bastonului un tînr corect îmbrăcat, însă vădit obosit și colbăit pe haine. Tînrul încercase la început soneria electrică, dar constatase că butonul se infunda. După lungă așteptare, în care timp, impacient, vizitatorul, înțers cu spațele spre ușă, privea spre strada pustie, fără nici un zgomot prevestitor, se auzi o pîrîitură. Tînrul se învîrți pe călcîi, însă prea tirziu, căci băgă de seamă că cineva dinăuntru deschisese ușa hojeste și o închisese în pripă, lăsînd doar a întredeschizătură prin care pîndea un ochi foarte docolorat, între verde și albastru. Văzînd că ușa nu se desface, mai ciocăni ușor cu bastonul, apoi lovi mai tare, în fine împinse ușa de-a binelea și se trezi față în față cu un damm bătrîn de statură mijlocie, cu un fel de fas-turban roșu pe cap, prevăzută cu un mare ciucure cîzînd pe umeri, cu mustați cărunte tuse scurt și un barbișon stufoș ca o perie. Particularitatea izbitoră a domnului bătrîn era însă un sorț de femeie legat pe deasupra șoldurilor, aproape pe sub brate și peste o redîngolă veche. Cînd ușa se deschise, cedînd în fața asediului, bătrînul rămase înlimidat cu un cujît de masă în mina murdară de cretă sau de vreo pulbere albă. Tînrul, soluțînd foarte politicos, zise:

— Caut pe domnul profesor Octav Polizache spre a-l vorbi în chestiunea domnișoarei Ioana Polizache.

Și totdeodată trase din buzunarul de sus al...

(va urma)

actualitatea sociologiei sau sociologia actualității

continuarea anchetei din numărul trecut

ACHIM MIHU:

„Editarea unei reviste de sociologie”

După cum se știe filozofia marxistă este constituită din două părți și anume din materialismul dialectic (filozofia generală și materialismul istoric) și din sociologia (sociologia istorică și sociologia științifică). Materialismul istoric posedă în ansamblu filozofia marxistă o relativă independență rezultată din aceea că răspunsurile la probleme care fac obiectul lui nu pot fi obținute pe calea unor raționamente deductive din tezele materialismului dialectic. Materialismul dialectic nu poate suplini materialismul istoric în dezvoltarea laturilor și legilor generale ale vieții sociale.

Materialismul istoric deși leant de materialismul dialectic, prin utilitatea lui de a avea o anumită independență în filozofia marxistă, oferă posibilitatea existenței unei discipline filozofice și sociale. În același timp cu un obiect specific de cercetare, care nu este altă, decât tocmai sociologia. În raport cu materialismul dialectic această disciplină științifică are un caracter particular deoarece ea reprezintă într-un anumit sens o extindere a tezelor materialismului dialectic la studiul vieții sociale. În raport cu celelalte științe sociale, prin aceea că include materialismul istoric, este o disciplină generală, filozofică. În legătură cu această ultimă idee am vrea să adăugăm faptul că sociologia nu se reduce la materialismul istoric lucru care ni se pare deosebit de important. Tezele materialismului istoric, este adevărat, au ridicat, pentru prima oară sociologia la rangul de știință dar aceasta nu înseamnă că sociologia poate fi identificată, redusă la ele.

În atenția sociologilor stau în primul rând trăsăturile și legile comune, proprii tuturor formațiilor socio-istorice și în al doilea rând evoluțiile și schimbările care au loc în cadrul societății. Sociologia trebuie să aibă ca obiect și legile proprii fiecărei etnografii în care se concretizează legile generale, comune. Dacă primul aspect vizează generalul ca generalitate, cel de al doilea vizează evoluțiile și schimbările care au loc în cadrul societății. Sociologia trebuie să aibă ca obiect și legile proprii fiecărei etnografii în care se concretizează legile generale, comune. Dacă primul aspect vizează generalul ca generalitate, cel de al doilea vizează evoluțiile și schimbările care au loc în cadrul societății.

Sociologia este materialismul istoric numai prin latura ei generală deși nici această nu poate fi redusă numai la respectiva parte constitutivă a filozofiei marxiste.

Pot fi formulate mai multe cauze principale care au determinat rămirerea în urmă a sociologiei în țara noastră, dintre care unele sunt valabile pentru întreaga sociologie marxistă. Iată câteva dintre ele.

a) Cu privire la interpretarea sociologiei ca știință. Mulți cercetători marxisti au identificat sociologia cu materialismul istoric. Acest fapt a determinat repetarea la nesfârșit într-o suită inombabilă de combinații a unor și a aceluiași teze. O altă circulație a tezelor materialismului istoric a avut bineînțeles o semnificație pozitivă ale nu fost însumată nu numai de cercetătorii marxisti științelor sociale ci și de masele largi. Într-o simplă lor circulație nu puteau să genereze noi cunoștințe, să determine constituirea deplină a sociologiei ca știință și în cele din urmă să valorizeze sociologia concretă scoțind-o drept o diversivă de tip empirist. Prin această materialismul istoric a fost rătăcit de realitatea concretă, tăindu-se legăturile cu seva necesară a creației științifice autentice. Unii cercetători s-au situat pe o poziție fals intermediară între cele două orientări semnificate. Ei recunoștau un oarecare drept sociologiei concrete numai că o limitau la sumă de exemple, așezate ad-hoc pentru ilustrarea unor idei ale materialismului istoric.

b) Cu privire la atitudinea critică față de sociologia burgheză. Este un trăsătură faptul că există o opoziție esențială, de concepție între sociologia burgheză și cea marxistă. Ei trebuie să stea la baza atitudinii critice principale față de sociologia burgheză. Numai că negarea sociologiei burgheze trebuie să fie dialectică și nu metafizică, adică unilaterală. Dincolo de opoziția fundamentală dintre sociologia burgheză și cea marxistă există puncte de contact care fac posibilă cunoașterea pe linia dezvoltării acestei științe. Alți în sociologia burgheză din secolul trecut cit și în cea din secolul nostru se întâlnesc elemente de adevăr care nu trebuie ignorate. Lucrul acesta este cu atât mai evident pe linia sociologiei concrete care chiar în cadrul sociologiei burgheze s-a dezvoltat o anumită față de ideologia reacționară apropiindu-se și făcând joncțiuni cu știința adevărată. În ceea ce privește sociologia noastră trebuie spus că denșia în ultimul timp s-au făcut unii pași pe linia înnoirii cercetărilor actuale cu tradiția din acest domeniu ce ne fac cinste. Noi, deosebi prin D. Gusti am creat o școală sociologică cu renume mondial care a spus cu o ușurăți convingătoare și onorabil, ha mai mult să nu dezicem de ea.

c) Cu privire la organizarea învățământului superior. Sociologia nu a fost cuprinsă în planul învățământului superior. Deabia recent s-a făcut un prim pas în această privință prin înființarea unei secții de sociologie la Facultatea de Filozofie a Universității din București. Cursurile de materialism istoric de la facultățile de filozofie puteau suplini în anumite măsuri lipsa de cunoștințe în acest domeniu. Dar, de exemplu, nu avem surse informaționale cu privire la mișcarea sociologică mondială. Ar trebui puse la dispoziția unor cercetători sau cadre didactice burse speciale pentru studiază în asemenea țări în care activitatea sociologică este extinsă. Considerăm necesară editarea unei reviste care să publice materiale exclusive de sociologie. Nu ar trebui să lipsescă, de asemenea, nici schimbările repetate și organizate de opinii.

Sociologia și-ar putea dovedi rolul cu mai multă evidență și eficacitate numai în cazul în care cu toată seriozitatea ar fi angajată în cunoașterea și soluționarea unor probleme concrete ale con-

strucției socialismului. În această privință lucrurile făcute pe jumătate sau comprimirate nu au ce căuta. Nu este vorba de a da curs unei pasiuni intelectuale, de a satisface o modă ci de un lucru foarte serios. Solicitați, sociologia ar putea fi un bun antidot împotriva unor lucruri făcute doar la nivelul „bunului simț”, împotriva rutinei, împotriva celor care cred că problemele concrete ale construcției socialismului pot găsi un sprijin în inspirația de moment. Bineînțeles că sociologia noastră nu l se poate pretinde o mai mare forță decât cuprinde actualul și nivelul de dezvoltare. Cu timpul însă contribuția ei ar putea crește considerabil.

PAUL PETRESCU:

Monografiile sociologice.

De mai bine de o sută de ani termenul de sociologie a fost folosit nelăntuit în diverse definiții privind obiectul unei științe cu acest nume. Născută în epoca imediat următoare primei revoluții tehnico-industriale, sociologia a avut un destin zbuciumat, anexată fiind uneori, prin analogie, celor mai neașteptate — azi, pentru noi — sisteme științifice: Spencer și urmașii săi au considerat-o ramură a biologiei. Este inutil, aici și acum, să reținem măcar sumarul istoric concepțiilor sociologice, de la cele mai restrângătoare ale obiectului ei până la cele cu alte velleități. Astăzi este limpede că sociologia face parte, nu drept depin, din vasta familie a științelor sociale, prin obiectul ei înscrindându-se în mrezul preocupărilor celor mai actual-contemporane, legate nu numai de explicația fenomenelor sociale ci și de corectarea și dirijarea lor pe temeiuri științifice. Ea nu se pare a fi azi o știință și un mijloc de acțiune, prin alegerea optime soluții, la îndemna forțelor sociale conducătoare, cercetarea fundamentală și cea aplicativă fiind strins împletite, ca și în alte științe, și în sociologie. Legată intim de problematica societății „industriale”, sociologia are azi în întreaga lume un enorm prestigiu științific atât pe posibilitățile de generalizare teoretică a unui imens material factual,

vulgarizare a unor teze teoretice, conducând la anihilarea totală a sociologiei ca știință socială și intermedie, și eficiență în viața socială. Consecința practică a acestei poziții „teoretice” a fost suprimarea sociologiei din programele de învățământ superior, renunțarea la una din tradițiile strălucite ale științei românești, citată cu cinste în Exponera tovașăului Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R. O tradiție care a fost fructificată nu numai la noi în țară timp de trei decenii, rezultând ample lucrări științifice și instituții care azi fac faimă în noiștră pe multiple planuri (de pildă, Muzeul Satului, unul din cele mai celebre muzee în aer liber din lumea întreagă și care a fost conceput de sociologii români Dimitrie Gusti și Hemo H. Stahl ca un muzeu social al „satului românesc”), ci o tradiție folosită și în alte țări ca Cehoslovacia, Ungaria, Brazilia, în care cercetările monografice se fac după schema științelor sociale românești. Într-o recentă călătorie în Belgia am avut prilejul să stau de vorbă cu dl. Doucy, directorul marului institut de sociologie al fundației Solvay din Bruxelles, care era la curent cu deosebite realizări ale sociologiei noastre și care se interesa de studiul actual al acestei discipline. După cum la Universitatea Columbia din New York, unul din conducătorii cei mai autorizați ai departamentului de științe sociale și politice este omul de știință Phillip Mosely care și-a făcut ucenicia sociologică în cadrul echipei monografice din satele românești.

Substituirea „teoretică” a sociologiei nu a apărut însă în loc desăvârșit al vieții sociale și a necesităților specifice de cercetare într-un mediu din ce în ce mai complex.

Nevoița de interpretare sociologică este prezentată în toată literatura noastră din ultimele două decenii, dar nu se poate căuta în toate multe ori ea s-a transformat într-un soi de vulgarizare a sociologiei. Transformarea unor scrieri în sociologii amatori în unele cazuri a dus la romane în care elaborarea științifică este atât de vizibilă încât înțelegerea ei este atât de ușoară, încât ea este, în esență, dispărută cu totul. Pe lângă reușite sînt și cârți — nu este locul să cităm, inspirate din viața satului în care avem de-a face numai degrabă cu strădania unor „ruralisti” care degrabă au renunțat la aspectul teoretic cu personalități chiarbunor, de zileri agricoli și de activiști construcți dogmatice și de aceea fără singe, fără carne, fără simțire. Esențială însă rămîne nevoia științifică și deplină de a face o prezentare „sociologică” a problematicii vieții sătești, fără însă a avea cuvenita amănunțime atât pe posibilitățile de generalizare teoretică a unui imens material factual,

cit și pe succesul incontestabil al nenumăratelor diagnostice și recomandări emise în timpul nelimitat și mereu variat al practicii economice, politice, culturale și sociale. Fărălimită în lumea capitalistă într-o serie de țări adaptate diverselor nevoi ale unei societăți măcinată de profunde contradicții, sociologia are în lumea socialistă temeiul unitar al învățării marxiste. Este de remarcă însă că de o parte și de alta sociologia este esențial considerată ca știință o „integrare” a științelor sociale și organizării industriale... ar consta astfel, în studierea diferitelor orinduri sociale ca organisme unitare, în cercetarea legilor lor specifice și a interacțiunii acestora cu legile generale ale dezvoltării sociale, a proceselor, fenomenelor și instituțiilor sociale care determină conținutul propriu al fiecărei formații sociale, ar consta în dezvoltarea trăsăturilor specifice ale dezvoltării societății și în cele mai recente lucrări americane de sociologie, introducere precizată: „Sociologia studiază structurile și procesele vieții sociale privită ca un tot”. Enumerăm acestea pentru că înțelegem că în cadrul procesului de automatizare a sociologiei atât față de concepțiile general-filozofice ce tindeau să o înglobeze, cit și față de una sau alta din științele sociale particulare. Tot mai rare sînt astăzi cazurile de identificare a materialismului istoric ca teorie generală a dialecticii dezvoltării sociale cu sociologia avind drept obiect cunoașterea societăților concret-istorice. În același timp, s-a desăvârșit și procesul diferențierii și separării, ca obiect și metodă, între sociologie pe de o parte și economie, psihologie socială, antropologie culturală, politică etc., pe de altă parte, în conformitate cu tendința generală de specializare caracteristică dezvoltării științelor moderne.

Confuzia teoretică mai sau semnalată și ignorarea necesității specializării și diferențierii au condus, nu numai la noi, la o serioasă rămirere în urmă a sociologiei. Împrejurarea a fost sesizată, în toate consecințele ei, și expusă pe larg într-unul din documentele de partid fundamentale pentru orientarea științelor noastre sociale.

Înglobarea sociologiei în teoria generală a materialismului istoric în sensul inutilității ei sub pretextul confuziei de domenii, a constituit la timpul său una din cele mai grave „fenomene de superficialitate, de înșugămintă de vederi și de

structurarea unor instituții, trebuie făcute și cu cele mai moderne mijloace de cercetare necesare și pregătirea prealabilă teoretică îndelungată. Aceasta nu se va putea obține decât prin concentrarea forțelor științifice din domeniul sociologiei într-un institut de cercetare al Academiei, care să lucreze fără închețurile de specialitate. Randamentul social al oricărei acțiuni din vasta problematică enumerată în cele de mai sus poate fi evaluat pe baza activității științifice și organizatorice în domeniul cercetării sociologice. Printre activitățile științifice îndrăznețe, sociologia românească va putea recupera timpul pierdut și locul frumț pe care îl ocupă, în altă ocazie și cu alte mijloace, acum trei decenii.

Mijlocul secolului trecut, K. Marx și Fr. Engels, dezvoltând legile obiective generale ale dezvoltării sociale, au elaborat și teoria materialismului istoric, care este baza sociologiei marxiste și fundamentul sociologiei marxiste. În acest fel sociologia și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

Sociologia, ca știință, se dezvoltă necontenit pe baza cercetării și generalizării științifice a realităților sociale și organizatorice. În acest sens, știința socială particulară este știința socială particulară. O problemă care în ultima vreme a stîrnit și stîrnete încă) multe discuții este cea a raportului dintre sociologie (ca știință despre societate, cum am arătat mai sus) și materialismul istoric. În timp ce unii marxisti identifica materialismul istoric cu sociologia științifică, alții consideră că ea nu poate fi confundată cu materialismul istoric, pentru că fiecare are obiect diferit, sarcini de cercetare și metode de rezolvare aparte. Potrivit acestei din urmă păreri, sprijindu-se pe materialismul istoric, pe socialismul științific și pe economia politică științifică, sociologia marxistă trebuie considerată, ca și economia politică sau istoria, o știință specială, nefilozofică. În timp ce materialismul istoric, parte integrantă a filozofiei marxiste, cercetează legile și categoriile generale, filozofice ale dezvoltării sociale, sociologia ar avea ca sarcină

Rezolvarea acestor probleme complexe nu se poate face prin recurgența la sociologia de cabinet, din păcate încă practică și avînd un iz metafizic pătrunzător chiar atunci cînd există referiri la materialismul dialectic și istoric. Faptura speculativă a acestui gen de „sociologie” o așază în afara problematicii noastre. Lichidarea rămirerii în urmă a sociologiei românești trebuie să pornească, în mod logic și necesar, de la reînființarea cadrelor de sociologie, la universitățile din București, Iași și Cluj, așa cum de altfel s-a și anunțat de curînd în presă. Superfluă mi se pare indicația de a folosi specialiștii cu mare experiență existenți, cunoscutorii ai teoriei materialismului istoric și practicieni ai tehnicii de cercetare sociologică concretă, Gheșeala de a încredința efectuarea unor monografiile sociologice privind un sat, o zonă de producție agricolă, o profesie, o uzină, sau un oras, unor economiști sau unor statisticieni, nu trebuie repetată. Economiiștii și statisticienii vor rămîne economiști și statisticieni. Interpretarea și concepția sociologică, ca și tehnica de lucru a unor sociologi cu experiență nu pot fi înlocuite cu cunoașterea tehnicilor statistice sau a datelor economice. Relațiile sociale sînt mult mai complexe și nu pot fi reduse la cele de ordin economic, oricît de importante ar fi.

Studierea relațiilor dintre oameni cu tot ce implică aceasta și cu ce decurg din desfășurarea unor procese și din

ION MICLOȘ (15 ani) Construcții (Ius)

structurarea unor instituții, trebuie făcute și cu cele mai moderne mijloace de cercetare necesare și pregătirea prealabilă teoretică îndelungată. Aceasta nu se va putea obține decât prin concentrarea forțelor științifice din domeniul sociologiei într-un institut de cercetare al Academiei, care să lucreze fără închețurile de specialitate. Randamentul social al oricărei acțiuni din vasta problematică enumerată în cele de mai sus poate fi evaluat pe baza activității științifice și organizatorice în domeniul cercetării sociologice. Printre activitățile științifice îndrăznețe, sociologia românească va putea recupera timpul pierdut și locul frumț pe care îl ocupă, în altă ocazie și cu alte mijloace, acum trei decenii.

Mijlocul secolului trecut, K. Marx și Fr. Engels, dezvoltând legile obiective generale ale dezvoltării sociale, au elaborat și teoria materialismului istoric, care este baza sociologiei marxiste și fundamentul sociologiei marxiste. În acest fel sociologia și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

Sociologia, ca știință, se dezvoltă necontenit pe baza cercetării și generalizării științifice a realităților sociale și organizatorice. În acest sens, știința socială particulară este știința socială particulară. O problemă care în ultima vreme a stîrnit și stîrnete încă) multe discuții este cea a raportului dintre sociologie (ca știință despre societate, cum am arătat mai sus) și materialismul istoric. În timp ce unii marxisti identifica materialismul istoric cu sociologia științifică, alții consideră că ea nu poate fi confundată cu materialismul istoric, pentru că fiecare are obiect diferit, sarcini de cercetare și metode de rezolvare aparte. Potrivit acestei din urmă păreri, sprijindu-se pe materialismul istoric, pe socialismul științific și pe economia politică științifică, sociologia marxistă trebuie considerată, ca și economia politică sau istoria, o știință specială, nefilozofică. În timp ce materialismul istoric, parte integrantă a filozofiei marxiste, cercetează legile și categoriile generale, filozofice ale dezvoltării sociale, sociologia ar avea ca sarcină

Rezolvarea acestor probleme complexe nu se poate face prin recurgența la sociologia de cabinet, din păcate încă practică și avînd un iz metafizic pătrunzător chiar atunci cînd există referiri la materialismul dialectic și istoric. Faptura speculativă a acestui gen de „sociologie” o așază în afara problematicii noastre. Lichidarea rămirerii în urmă a sociologiei românești trebuie să pornească, în mod logic și necesar, de la reînființarea cadrelor de sociologie, la universitățile din București, Iași și Cluj, așa cum de altfel s-a și anunțat de curînd în presă. Superfluă mi se pare indicația de a folosi specialiștii cu mare experiență existenți, cunoscutorii ai teoriei materialismului istoric și practicieni ai tehnicii de cercetare sociologică concretă, Gheșeala de a încredința efectuarea unor monografiile sociologice privind un sat, o zonă de producție agricolă, o profesie, o uzină, sau un oras, unor economiști sau unor statisticieni, nu trebuie repetată. Economiiștii și statisticienii vor rămîne economiști și statisticieni. Interpretarea și concepția sociologică, ca și tehnica de lucru a unor sociologi cu experiență nu pot fi înlocuite cu cunoașterea tehnicilor statistice sau a datelor economice. Relațiile sociale sînt mult mai complexe și nu pot fi reduse la cele de ordin economic, oricît de importante ar fi.

Studierea relațiilor dintre oameni cu tot ce implică aceasta și cu ce decurg din desfășurarea unor procese și din

structurarea unor instituții, trebuie făcute și cu cele mai moderne mijloace de cercetare necesare și pregătirea prealabilă teoretică îndelungată. Aceasta nu se va putea obține decât prin concentrarea forțelor științifice din domeniul sociologiei într-un institut de cercetare al Academiei, care să lucreze fără închețurile de specialitate. Randamentul social al oricărei acțiuni din vasta problematică enumerată în cele de mai sus poate fi evaluat pe baza activității științifice și organizatorice în domeniul cercetării sociologice. Printre activitățile științifice îndrăznețe, sociologia românească va putea recupera timpul pierdut și locul frumț pe care îl ocupă, în altă ocazie și cu alte mijloace, acum trei decenii.

Mijlocul secolului trecut, K. Marx și Fr. Engels, dezvoltând legile obiective generale ale dezvoltării sociale, au elaborat și teoria materialismului istoric, care este baza sociologiei marxiste și fundamentul sociologiei marxiste. În acest fel sociologia și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

boi mondial, cînd sociologia burgheză a început să se orienteze cu predilecție spre cercetarea specializată a diverselor unități și aspecte ale vieții sociale (sociologia industrială, sociologia urbană, sociologia rurală, sociologia familiei, a opiniei publice, a artei, a culturii, a religiei, a educației etc). Tendința la care ne referim a corespuns de fapt unei etape de dezvoltare social-istorică, era determinată și de cerința imperioasă a omului de a cunoaște în amănunt fenomenele noi pentru a putea acționa asupra lor. A fost și este în sociologia burgheză un proces contradictoriu; pe de o parte dezvoltarea și aprofundarea teoriei sociologice în sfera problemei limitate, iar pe de altă parte de o abandonare a teoriilor sociologice generale. S-a produs și se produce un proces de adîncire a cunoașterii unor aspecte mai mult sau mai puțin esențiale ale fenomenelor sociale, dar a fost neglijată, mai constant sau nu, problema înțelegerii ansamblului social. Problema sociologiei se ridică pretutinduri; ca fiind foarte complexă și în același timp în fond înțelegerea multor probleme ale obiectului sociologiei, o vom aborda aici, rezervîndu-ne dreptul de a reveni asupra ei. Tendința de cercetare specializată a avut și unele rezultate pozitive, printre care și crearea unor tehnici și procedee noi de înregistrare și prelucrare a materialului factual. Dar renunțarea treptată la teoria generală, abandonarea în empirism și în automatism, substituția aproape totală a cercetărilor „macrosociologice” prin cercetări de „microsociologie” a dus la fragmentarea obiectului sociologiei, a lipsit sociologia de elementul său de unitate, privire de ansamblu și perspectivă. În sociologia burgheză din zilele noastre sînt evidente tendințe contradictorii și opuse, dar în esență a unor aspecte sociale i-a dus pe unii sociologi la recunoașterea necesității unei teorii generale, dar nu a unei teorii aleasă dintre cele vehiculate. Anumii sociologi sînt încă în căutare în esență pe pozițiile idealismului istoric, în căutarea de soluții ci mai adecvate, cu voia sau fără voia lor, s-au apropiat mai mult sau mai puțin de pozițiile materialiste.

Dacă la apariția sa sociologia era concepută ca o știință menită să contribuie la reformarea societății și implicit, sociologii se socoteau lucrători sociali și politici. În zilele noastre majoritatea sociologilor burghezi, în special cei americani, socotesc că aceasta ar fi împovăraător, înșiși fiind numai „oameni de știință” (sociologii și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

Sociologia, ca știință, se dezvoltă necontenit pe baza cercetării și generalizării științifice a realităților sociale și organizatorice. În acest sens, știința socială particulară este știința socială particulară. O problemă care în ultima vreme a stîrnit și stîrnete încă) multe discuții este cea a raportului dintre sociologie (ca știință despre societate, cum am arătat mai sus) și materialismul istoric. În timp ce unii marxisti identifica materialismul istoric cu sociologia științifică, alții consideră că ea nu poate fi confundată cu materialismul istoric, pentru că fiecare are obiect diferit, sarcini de cercetare și metode de rezolvare aparte. Potrivit acestei din urmă păreri, sprijindu-se pe materialismul istoric, pe socialismul științific și pe economia politică științifică, sociologia marxistă trebuie considerată, ca și economia politică sau istoria, o știință specială, nefilozofică. În timp ce materialismul istoric, parte integrantă a filozofiei marxiste, cercetează legile și categoriile generale, filozofice ale dezvoltării sociale, sociologia ar avea ca sarcină

Rezolvarea acestor probleme complexe nu se poate face prin recurgența la sociologia de cabinet, din păcate încă practică și avînd un iz metafizic pătrunzător chiar atunci cînd există referiri la materialismul dialectic și istoric. Faptura speculativă a acestui gen de „sociologie” o așază în afara problematicii noastre. Lichidarea rămirerii în urmă a sociologiei românești trebuie să pornească, în mod logic și necesar, de la reînființarea cadrelor de sociologie, la universitățile din București, Iași și Cluj, așa cum de altfel s-a și anunțat de curînd în presă. Superfluă mi se pare indicația de a folosi specialiștii cu mare experiență existenți, cunoscutorii ai teoriei materialismului istoric și practicieni ai tehnicii de cercetare sociologică concretă, Gheșeala de a încredința efectuarea unor monografiile sociologice privind un sat, o zonă de producție agricolă, o profesie, o uzină, sau un oras, unor economiști sau unor statisticieni, nu trebuie repetată. Economiiștii și statisticienii vor rămîne economiști și statisticieni. Interpretarea și concepția sociologică, ca și tehnica de lucru a unor sociologi cu experiență nu pot fi înlocuite cu cunoașterea tehnicilor statistice sau a datelor economice. Relațiile sociale sînt mult mai complexe și nu pot fi reduse la cele de ordin economic, oricît de importante ar fi.

Studierea relațiilor dintre oameni cu tot ce implică aceasta și cu ce decurg din desfășurarea unor procese și din

structurarea unor instituții, trebuie făcute și cu cele mai moderne mijloace de cercetare necesare și pregătirea prealabilă teoretică îndelungată. Aceasta nu se va putea obține decât prin concentrarea forțelor științifice din domeniul sociologiei într-un institut de cercetare al Academiei, care să lucreze fără închețurile de specialitate. Randamentul social al oricărei acțiuni din vasta problematică enumerată în cele de mai sus poate fi evaluat pe baza activității științifice și organizatorice în domeniul cercetării sociologice. Printre activitățile științifice îndrăznețe, sociologia românească va putea recupera timpul pierdut și locul frumț pe care îl ocupă, în altă ocazie și cu alte mijloace, acum trei decenii.

Mijlocul secolului trecut, K. Marx și Fr. Engels, dezvoltând legile obiective generale ale dezvoltării sociale, au elaborat și teoria materialismului istoric, care este baza sociologiei marxiste și fundamentul sociologiei marxiste. În acest fel sociologia și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

Sociologia, ca știință, se dezvoltă necontenit pe baza cercetării și generalizării științifice a realităților sociale și organizatorice. În acest sens, știința socială particulară este știința socială particulară. O problemă care în ultima vreme a stîrnit și stîrnete încă) multe discuții este cea a raportului dintre sociologie (ca știință despre societate, cum am arătat mai sus) și materialismul istoric. În timp ce unii marxisti identifica materialismul istoric cu sociologia științifică, alții consideră că ea nu poate fi confundată cu materialismul istoric, pentru că fiecare are obiect diferit, sarcini de cercetare și metode de rezolvare aparte. Potrivit acestei din urmă păreri, sprijindu-se pe materialismul istoric, pe socialismul științific și pe economia politică științifică, sociologia marxistă trebuie considerată, ca și economia politică sau istoria, o știință specială, nefilozofică. În timp ce materialismul istoric, parte integrantă a filozofiei marxiste, cercetează legile și categoriile generale, filozofice ale dezvoltării sociale, sociologia ar avea ca sarcină

Rezolvarea acestor probleme complexe nu se poate face prin recurgența la sociologia de cabinet, din păcate încă practică și avînd un iz metafizic pătrunzător chiar atunci cînd există referiri la materialismul dialectic și istoric. Faptura speculativă a acestui gen de „sociologie” o așază în afara problematicii noastre. Lichidarea rămirerii în urmă a sociologiei românești trebuie să pornească, în mod logic și necesar, de la reînființarea cadrelor de sociologie, la universitățile din București, Iași și Cluj, așa cum de altfel s-a și anunțat de curînd în presă. Superfluă mi se pare indicația de a folosi specialiștii cu mare experiență existenți, cunoscutorii ai teoriei materialismului istoric și practicieni ai tehnicii de cercetare sociologică concretă, Gheșeala de a încredința efectuarea unor monografiile sociologice privind un sat, o zonă de producție agricolă, o profesie, o uzină, sau un oras, unor economiști sau unor statisticieni, nu trebuie repetată. Economiiștii și statisticienii vor rămîne economiști și statisticieni. Interpretarea și concepția sociologică, ca și tehnica de lucru a unor sociologi cu experiență nu pot fi înlocuite cu cunoașterea tehnicilor statistice sau a datelor economice. Relațiile sociale sînt mult mai complexe și nu pot fi reduse la cele de ordin economic, oricît de importante ar fi.

Studierea relațiilor dintre oameni cu tot ce implică aceasta și cu ce decurg din desfășurarea unor procese și din

structurarea unor instituții, trebuie făcute și cu cele mai moderne mijloace de cercetare necesare și pregătirea prealabilă teoretică îndelungată. Aceasta nu se va putea obține decât prin concentrarea forțelor științifice din domeniul sociologiei într-un institut de cercetare al Academiei, care să lucreze fără închețurile de specialitate. Randamentul social al oricărei acțiuni din vasta problematică enumerată în cele de mai sus poate fi evaluat pe baza activității științifice și organizatorice în domeniul cercetării sociologice. Printre activitățile științifice îndrăznețe, sociologia românească va putea recupera timpul pierdut și locul frumț pe care îl ocupă, în altă ocazie și cu alte mijloace, acum trei decenii.

Mijlocul secolului trecut, K. Marx și Fr. Engels, dezvoltând legile obiective generale ale dezvoltării sociale, au elaborat și teoria materialismului istoric, care este baza sociologiei marxiste și fundamentul sociologiei marxiste. În acest fel sociologia și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

lății sale”, scriam (p. 39): „Este adevărat că se poate vorbi de fiecare proces social în parte, dar nu va fi posibilă înțelegerea la adevăratul lui valoare dacă nu va fi cercetat în conexiunea lui cu celelalte procese și fenomene sociale, cu ajutorul cărora se poate determina locul și rolul procesului studiat. În analiza fenomenelor sociale — tocmai pentru că acestea sînt diverse și complexe este nevoie de o abordare diferențiată cu tehnici de cercetare adecvate, care facilitează sesizarea unor aspecte noi, oarecum specifice — există tendința reală de a se merge spre cercetarea în adîncime a fenomenelor. Totodată arătăm că această tendință este în apăsătoare măsură în lipsa unei noi discipline sociologice, care să difere între ele în funcție de specificul fenomenelor cercetate, și de tehnicile speciale de cercetare, prelucrare și calcul folosite. Cercetarea în acestor sîmbluri determinată de particularitățile și specificul fenomenelor cercetate. „Așa cum s-a întîmplat în domeniul științelor economice pentru apariția unor noi discipline economice cu caracter din ce în ce mai particular, fără ca prin aceasta să infirmăm economia politică ca știință, ci, din contră, s-o confirme și să-i furnizeze un material factual, și în domeniul sociologiei există posibilitatea apariției unor noi discipline care să se refere la anumite caracteristici, la specificitatea unor fenomene sociale analizate din punct de vedere sociologic. Aceasta, însă, în nici un caz nu înseamnă o infirmare a materialismului istoric, o renunțare la concepția materialistă dialectică despre realitatea socială și, din contră, o presupune și o cere cu necesitate, pentru că orice analiză a fenomenelor sociale — deci și analiza diferitelor aspecte ale acestor fenomene — se face prin intermediul conceptelor și al metodei științifice”. Așa că problema este ceva mai complexă decît a veda unii sociologi la recunoașterea necesității unei teorii generale, dar nu a unei teorii aleasă dintre cele vehiculate. Anumii sociologi sînt încă în căutare în esență pe pozițiile idealismului istoric, în căutarea de soluții ci mai adecvate, cu voia sau fără voia lor, s-au apropiat mai mult sau mai puțin de pozițiile materialiste.

Dacă la apariția sa sociologia era concepută ca o știință menită să contribuie la reformarea societății și implicit, sociologii se socoteau lucrători sociali și politici. În zilele noastre majoritatea sociologilor burghezi, în special cei americani, socotesc că aceasta ar fi împovăraător, înșiși fiind numai „oameni de știință” (sociologii și-a dat un alt fundament, științific, și a apărut pentru prima dată posibilitatea existenței unei sociologii care să fie științifică. Fundamentul materialist și dialectic permitte gîndirii sociologiei marxiste să îmbine armonios cercetarea nemijlocită a fenomenelor sociale cu generalizarea teoretică, viziunea globală asupra societății și istoriei cu studiul analitic al diferitelor laturi și conexiuni, explicarea fenomenelor sociale cu previziunea istorică. Văzută în acest context, sociologia poate fi socotită ca știința care studiază procesele sociale, relațiile interumane și instituțiile din ordinea socială dată.

Sociologia, ca știință, se dezvoltă necontenit pe baza cercetării și generalizării științifice a realităților sociale și organizatorice. În acest sens, știința socială particulară este știința socială particulară. O problemă care în ultima vreme a stîrnit și stîrnete încă) multe discuții este cea a raportului dintre sociologie (ca știință despre societate, cum am arătat mai sus) și materialismul istoric. În timp ce unii marxisti identifica materialismul istoric cu sociologia științifică, alții consideră că ea nu poate fi confundată cu materialismul istoric, pentru că fiecare are obiect diferit, sarcini de cercetare și metode de rezolvare aparte. Potrivit acestei din urmă păreri, sprijindu-se pe materialismul istoric, pe socialismul științific și pe economia politică științifică, sociologia marxistă trebuie considerată, ca și economia politică sau istoria, o știință specială, nefilozofică. În timp ce materialismul istoric, parte integrantă a filozofiei marxiste, cercetează legile și categoriile generale, filozofice ale dezvoltării sociale, sociologia ar avea ca sarcină

Rezolvarea acestor probleme complexe nu se poate face prin recurgența la sociologia de cabinet, din păcate încă practică și avînd un iz metafizic pătrunzător chiar atunci cînd există referiri la materialismul dialectic și istoric. Faptura speculativă a acestui gen de „sociologie” o așază în afara problematicii noastre. Lichidarea rămirerii în urmă a sociologiei românești trebuie să pornească, în mod logic și necesar, de la reînființarea cadrelor de sociologie, la universitățile din București, Iași și Cluj, așa cum de altfel s-a și anunțat de curînd în presă. Superfluă mi se pare indicația de a folosi specialiștii cu mare experiență existenți, cunoscutorii ai teoriei materialismului istoric și practicieni ai tehnicii de cercetare sociologică concretă

ART E

expoziții

lumea colorată a copilăriei

Desenele copiilor au adus totdeauna o mărire sensibilă, de har, fantezie și inedit, în cunoașterea și reprezentarea lumii înconjurătoare. Intre joc și artă, barierele sînt la o ceață vîrstă fragilă. Bine îndrumați sau lăsați să se exprime — după ce li s-au pus în mîna creioane, pensule și vopsele — micii artiști combină tot ce au văzut și au la îndemînă în imagini naive, pe cit de stingace, pe atît de tulburătoare.

Din mulțimea celor ce desenează „în joacă” răsar și sînt cultivate neîntrerupt înclinații, însușiri. Devenite tradiționale, expozițiile lor farmecă meridianele. După o „internațională” de succes, organizată anul trecut, încercările plastice ale copiilor așeză, ca de obicei, găzduirea anuală în parcul Herăstrău (pavilionul „C”). De la 30.000 de acuarele, tușuri, gravuri și uleiuri intrate în concurs, la cele 500 expuse, selecția nu a fost de bună seamă ușoară.

Rezultatul răscumpără efortul. Bogata reprezentare a „vîrstelor” copilăriei, ca și diversitatea temelor, a mijloacelor, a unghiurilor din care e surprinsă realitatea familiară copilului sau închipuirea lui, dezvăluie frustă o unei profunde aspirații spre frumusețe, conferă expoziției o notă atractivă.

Între excitațiile nașturalor despre lume, pe care le au copiii zilelor noastre, și fața „neaezată”, în continuă auto-definiție, a emoțiilor, pe trecerea timpului cu tușul și vopselele imprumut pe neobservate altă dimensiune. Echivalențe policrome a

ceea ce se petrece în casă, pe stradă, în natură, în muzică, în dans, în basm, prefigurează tot atîtea reprezentări concrete ale unei fantezii native și naive, în care spiritul creator al copilului își înnoiește conținutul simbolic.

Între a întui frumosul, adevărul, fiorul unei chemări — acolo unde nu s'ar decît roade ale jocului plastic spontan — și a tempera entuziasmele de familie ale cultivatorilor de genii infantile, cuvîntul educatului, al artistului cu experiență, e întotdeauna binevenit.

Mai ales cei mici, acești vrăjitori de-o șchioapă ai desenului și ai culorii, reușesc să farmece, să surprindă și nu o dată — să-ți ceardă o zăbăvi un moment mai mult. În ciuda spațiului restrîns ce li s'a acordat (o singură sală), lucrările celor mici, selectate cu gust, subliniază poate o coordonată majoră a expoziției. Ce se întîmplă o dată cu trecerea la școală a copilului? Învăță să deseneze — pare a spune expoziția. Cînd, dar cu învățătura începe de astă dată și tociera a ceea ce are mai propriu, mai spumos, sensibilitatea avidă a preșcolarului. Păreră, poate, subiectivă. Numărul totuși prea mare al exponatelor, repetările de teme și rezolvări copleșesc intruciva cele câteva zeci de piese de acută prospețime, chiar de o anume vigoare, datorate școlărilor mai mărunt.

De altfel, ceea ce este vocație reală se delimitează pe parcurs. Pe cei din clasele mari, semnatari de uleiuri, acuarele, gravuri și „tapifierii”, preli-

gurînd certitudinile, îi aflăm deja pe băncile liceului de arte plastice. Cîteva reproduceri din expoziție, incluse în acest număr, vor oferi desigur cititorului o imagine mai vie decît descrierea lor.

S-ar mai cere toluși, cîteva cuvinte. La Miron Doru Servastire (3 ani), de pildă, hazul stă în cîteva rotunjiri-naive creionării de portrete. La Nora Raltner (6 ani, premiul I) se atrage chibzuința cromatică, efectele poetice pe care le iradiază fiecare imagine. La Horea Cristina (10 ani) și Paul Doroltei (12 ani) reții o anume at-mosferă, echilibrul coloristic al peisajelor. Raluca Grigorcea, Mosias Saratian ori Lucian Ciachir expun cu bria picturii pe sticlă. Diversitatea tehnicilor și genurilor, abordate cu evidentă aplitudine, se află ilustrată de asemenea prin lucrări semnate de Viorel Constantinescu și Ion Miclos (gravură, tuș), Anca Vasilescu ori Viorel Neacsu (acuarelă), Lucia Urică (șase expresive proiecte de tapifierii) și de alții alții.

Înainte adevărilor și decantărilor pe care le va aduce timpul, simțul coloristic și decorativ, fantezia, ca și puritatea spirituală, setea de comunicare a mișcărilor acestui popor vădesc poate, și în felul acesta, o ne-dezmințită prospețime.

Te desparți de pavilionul „C” cu oarecare nostalgie. Undeva, în viitor, unii dintre ei, sau alții ca ei, vor trăi poate emoția unor mari vernisaje.

MIHAI NEGULESCU

OCTAVIAN TARHON (14 ani) „Bicicleta” Pictură pe sticlă

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

nu sînt turnul eiffel de ecaterina oproiu

O cronică în Tribuna, destîlnitătoare, alta în Gazeta literară, destîlnitătoare, un cronicar de film intervenit în discuție cu armele Sfîntului Francisc d'Assisi care se pare că știa să vorbească și cu pasărele, trei spectacole în trei vizuni regizorale complet diferite... iată bilanțul debutului în dramaturgie al Ecaterinei Oproiu, cine și tele-comentator pasionat, audiat și citit de un public foarte divers, altfel nu prea greu de captat cînd e vorba de gherghelul literar-artistico-filozofico-monden.

Am fi nedrepti însă, să nu recunoaștem gazetarului ce-i al gazetarului și să nu relevăm bogata fantezie feminină, stilul rococo adesea savuros, competența cinematografică și experiența și circulația în lumea platourilor și festivalurilor internaționale, bunul gust și observația acută pe care Ecaterina Oproiu le ilustrează în scrisul său. Dar să revenim la piesa cu care Ecaterina Oproiu a izbucnit să afișe, ca o adevărată Evă, pasiunile colegilor ei, susținători ai Thaliei.

Am văzut toate cele trei reprezentații, textul publicat de revista Teatrul e la îndemîna oricui și, fără să mai consider necesar să-i argumentez lui Ion Biberi de ce trebuie să spun de la bun început că piesa nu e nici supra-realistă, nici absurdă, după cum nu e nici atît de originală cum crede D. I. Suchianu, incit să suscite amplexarea controverselor pe care le-a iscat.

Ambiția autoarei mi se pare a fi fost mult mai modestă, și, în orice caz, mult mai realistă decît a putut fi fantezia cronicarului Gazetei literare care s-a cheltuit cu violența unei avalanșe menite să miste din loc un castel de cărți de joc. Privită sub aspectul intenției, piesa „Turnul Eiffel” — ni se pare chiar plină de interes, în orice caz de un interes mult mai susținut decît al interpretării unor autori care sufocați de propria lor infatuare, reușesc să plictisească bietul spectator explicîndu-i cu gravitate că „nimic nu se pierde, dragul meu”. Cucerită, se pare, de mijloacele la care apelează filmul neo-realist, autoarea și-a propus să reconstituie scenic, anume episoade de viață, cu valoare simbolică pentru drumul tinerei generații, refuzînd optimismul cârților postale ilustrate, în favoarea unei confruntări „cu picioarele pe pămînt” cum se spune. Nimic mai laudabil. Doi tineri, El și Ea, înfîlîți întimplător pe un peron de gară, pierd trenul și obliați, amîndoi, să fie în Capitală la o anumită oră, pornesc peste cîmp spre „soseaua națională” în speranța de a găsi mijlocul să ajungă la timp. Drumul acesta e urmări de dramaturg cu intenția de a sublima în el, simbolic, însuși drumul în viață. Fără să fie ușor, sînt și cîmpuri cu flori și zile senine, dar și hîrtoape și mărcini. Ploi și geruri, viața nu este și nu poate fi un permanent dans al bucuriei. Fiecare dintre noi este obligat, moralmente, să contribuie la netezirea acestui drum, și cu atît mai mult în condițiile unei societăți funciarmente favorabilă împlinirii visului de fericire, din totdeauna, al omului.

Ingenioasă, fără să fie originală cu orice preț, este structura arhitecturală a piesei, — permanenta interferență între realitatea obiectivă a anecdotei și planul fanteziei celor doi care se joacă de-a viața, interferență venind să sublinieze valoarea simbolică a metaforei. Confruntarea tinerilor e cu ariditatea realității concrete, în sensul de viață de toate zilele, cu bucurii dar și necazuri, cu victorii dar și înfrîngeri, cu împlinirea imediată sau neîmplinirea, deocamdată, a unor năzuințe de fericire, aceasta din urmă privită sub diferite aspecte, de la comoditatea civilizației tehnice, dacă vrei, la nivelul ambițiilor mic-burghize, pînă la visul de a-ți situa viața pe dru-

mul cel mare al realizărilor, în contextul unei societăți întregi, devotată slujirii progresului umanității.

Confruntarea e însă și cu mirajul soluțiilor facile, conducînd la o viață facilă, întemeiată pe exploatarea unor vicii de comportament și conduită, rezultate la rîndul lor al persistenței unei mentalități triviale.

Autoarea alternează, în surprinderea diverselor situații, desenul delicat poetic cu virulenta satirică a penitei miuită în aqua forte, firește la nivelul posibilităților ei literare, despre care vom vorbi mai încolo. Cert este, că a surprins ceva din datele universului finiar, însăși structura piesei, de care am pomenit, supunîndu-se intenției de a refuză și să cite mai pragmat chipul unui tinerat pasionat, trăind într-o epocă modernă, într-o lume spirituală care îi cere să se manifeste cu un înalt simț de răspundere.

Acestea sînt calități reale, ce dovedesc anume însușiri literare, portretele celor doi tineri ilustrînd un sondaj psihologic fin și nuanțat.

Dar de aici și pînă la a spune despre piesă că este „o frescă a contemporaneității, un tablou al tuturor preocupărilor mari și mici din lumea românească de azi” — cum crede I. D. Suchianu, este, însă un drum tot atît de lung ca acela pe care îl parcurg protagoniștii în căutarea fericirii personale. Un drum la fel de sinuos, alter-nînd nealuzimea timpului cu margarete, cu stufărișuri și mărcinișuri stranic scuturate de furtună. Pentru că arsenalul de argumente al autoarei în favoarea pledoăriei întreprinse e și el foarte divers în planul calității literare, în orice caz mie mi se pare adesea sub nivelul intențiilor altfel nobile pe care m-am străduit să le descifrez. Vom înfîlîni, a-adevărat, cîteva episoade creionate cu fantezie și poezie, câteva schimburi de replici spirituale, avînd darul să dea spectatorului sentimentul vieții reale, autentice, capabile să-l facă să mediteze cu gravitatea propusă de autoare. Din nefericire, sînt puține aceste împrejurări și tonul general este acela al unei coșerii, mai mult sau mai puțin colorate, — jocuri de artificii care se sting prea repede pentru a lumina concluziile a ideea incontestabilă majoră.

D. I. Suchianu apără cu înversunare o replică despre care zicea că „nu se putea găsi un mod mai pregnant de a arăta contrastul dintre două feluri de a îngrîji un copil”: — „Copiii nu se cresc cu pensul alimentare, se cresc cu unțură de pește”. Ce să spun, un adevărat aforism! Adevărul e că dacă luăm în serios pledoaria lui D. I. Suchianu, trebuie să recunoaștem, implicit, că această piesă e făcută numai din aforisme vitale. Din păcate, asemenea „aforisme” circulă destul de des prin piesă, amuzînd mai mult sau mai puțin, dar fiind departe de a sustine, literar vorbind, esafodajul unei opere dramatice.

Piesa e scrisă aioda cronicilor de televiziune semnate de Ecaterina Oproiu, adică mai degrabă amuzant, dar termenul nu poate ține loc de judecată de valoare hotărîtoare.

„Aș putea cita zeci de replici extraordinare de originale, profunde etc.” — zice Suchianu; dar mă gîndesc că numărul e mare chiar și pentru o piesă de Bernard Shaw.

În sfîrșit, constatările de mai sus nu ne pot, totuși, îndrăzni să respingem, de plano, debutul, așa cum face Ion Biberi. Nu toate piesele pot fi originale și savante. Ce li se cere pentru a concura la constituirea unui peisaj teatral cit mai divers ca

stiluri și modalități, este cel puțin virtutea de a nu plictisi. Debutul Ecaterinei Oproiu se înscrie firesc sub semnul acestei virtuți și, mai mult, cred că ne îndreptățește să sperăm.

Cum spuneam, complet diferite ca viziune regizorală, cele trei spectacole cu Turnul Eiffel, la Cluj, la București și la Piatra Neamț, mi s-au părut semnificative pentru raporturile posibile — uneori din nefericire posibile — între piesa de teatru și direcția de scenă.

La Cluj, spectacolul Soranei Coroamă a pendulat între ideea de comedie și aceea de lirism trist, regizorul explodînd mai ales umorul presupus, dar cu mijloace destul de modeste — nu mai vorbesc de precaritatea interpretării actoricești și rușind să minimalizeze întrebările aduse în discuție de dramaturg. Un interpret virtual excelent, Melania Ursu (Ea) a ratat o adevărată creație, pusă fiind de regizor să joace aproape tot timpul în falset. Cîteva momente de frumoasă poezie conținute de spectacol, datorite Melaniei Ursu, sînt prea repede expediate în favoarea unei turnuri cvasi-comice susținute cu efecte regizorale și scenografice uneori rizibile. (Vezi, tabloul cu arap copilăriei).

La București, după mai bine de o jumătate de an de repetiții, Valeriu Moisescu ne-a propus un spectacol strident, zgometos, lipsit de colorat, în orice caz dincolo de implicțiile textului. Actorii Octavian Cotescu și în special Rodica Tapalagă joacă gros, cu stridență, adeseori chiar vulgare, în intonație, oestică și miscare. Sînt puși de regizor să tipe, să șarjeze, să se tăvălească pe jos, foată poezia textului, cită era, umorul, cită era, au fost aruncate peste rampă în favoarea unei parodii, repet, cu accente vulgare. Soluția scenografică e ingenioasă, dar din păcate ea nu sustine dezbaterăa cum credea scenograful, pentru că regizorul, regizorul acesta care a reușit să facă să cadă și o comedie de Labiche, după opt luni de repetiții, (!) se află în ultima vreme într-o nefericită goană după senzațional cu orice preț. Nu mai e necesar să insist asupra vulgărității cu care sînt tratate regizorale și interpretate, celelalte personaje, în primul rînd Manși și Tații, a căror prezență nu poate să nu indispuză spectatorul. Lumini, baloane colorate, țipete, agitație extenuantă, estradă, circ, etc. Prea mult!

Făcăt că doi actori foarte buni, Rodica Tapalagă și Octavian Cotescu sînt obligați să apară într-o postură atît de nefavorabilă talentului lor real.

Singurul spectacol în care, după părerea mea, piesa Ecaterinei Oproiu s-a bucurat de o transpunere scenică aș spune ideală pentru datele ei literar-artistice, s-a datorat regizorului Ion Cojar și Teatrului din Piatra Neamț.

O atmosferă de autentică poezie a universului finiar, a celui praa invizibil dintre adolescență și tinerețe, cu întrebările propuse de autoare, amplificate: nuanțat de regizor și interpret, scaldă întregul spectacol în care delicatetea tonului confesiv se împletește discret cu umorul.

O excelentă scenografie, semnată de Adriana Loaneșcu, cu elemente împrumutate specificității cinematografice, subliniază poetic meandrela drumului străbătut de cei doi eroi. Nu pot să nu felicit din toată inima interpretii Eugenia Dragomirescu și Virgil Ogașanu.

A fost, poate, unul din cele mai frumoase spectacole ale stagiunii 1965—1966, merițînd din pînă să primească premiul Consiliului Teatrelor.

CRISTINA HOREA (10 ani) — Peisaj (tempera)

CRISTINA HILOHI (5 ani) — Portret (tuș colorat)

COMITETUL
DE REDACȚIE

GEORGHINA ACHEB
redactor șef
L. D. SALAN
redactor șef adj. red. șef
MARIN BUCUR
MIHAI NEGULESCU
DINU SĂRARU
lect. univ. șef red. șef
VIOLETA ZAMBRESCU

Prezidențiu artistic
EUGEN MIHAESCU
Prezidențiu grafic
B. MOEDOVEANU

REACTIA B-dul Ana Ipă-
tescu nr. 15, telefon 11.51.54,
11.28.53, 12.28.10
ADMINISTRAȚIA — Șoseaua
Kispeș nr. 10 telefon 10.33.00
Abonamente: 15 lei — 3 luni,
28 lei — 6 luni, 47 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligra-
fic Casa Școlară